

Lâle Devri Şairlerinden İshak Efendi'nin
Orijinal Bir Mesnevisi

B İ ' S E T - N Â M E

(Metin, Nesre Çeviri ve Açıklama)

MUHAMMET NUR DOĞAN

ESER VE YAZARI HAKKINDA

Metnini, nesre çevirisini ve açıklamasını sunduğum *Bi'set-nâme*, Lâle Devri'nde yaşamış ve eserler vermiş bir şair olan Şeyhülislâm İshak Efendi'nin bir mesnevisidir. İshak Efendi, 1645 - 1726 yılları arasında yaşayan, 1715 - 1718 yılları arasında şeyhülislâmlık görevinde bulunan Ebû-İshak İsmail Efendi'nin büyük oğludur.

1679 yılında İstanbul'da doğan İshak Efendi, başta babası olmak üzere, devrinin en gözde alimlerinden ders almış; çeşitli müderrislikler, kadılıklar, Anadolu ve Rumeli Kazaskerliği görevlerinde bulunduktan sonra, 1733 yılında (I. Mahmud'un saltanat yılları) Şeyhülislâm olmuş, bu vazifede bir sene dokuz gün müddetle dirayetle hizmet vermekte iken, 31 Ekim 1734'te 55 yaşında vefat etmiştir. Fatih'te Çarşamba civarında babasının yaptırdığı camiin yanındaki aile kabristanında medfundur.

İshak Efendi'nin *Bi'set-nâme*'den başka, mürettep bir *Divan*'ı, *Şifâ* ve *Bûstânü'l-Ârifin* tercümeleri vardır.

Bi'set-nâme, Şeyhülislâm İshak Efendi'nin, Hz. Muhammed'in peygamberliği hadisesi çevresinde kaleme aldığı orijinal bir mesnevisidir. Eserin orijinal yanı, müstakil olarak bi'set (yani Hz.

Muhammed'in peygamber olarak görevlendirilmesi) olayını işlemesidir.

Muhakkak ki, klâsik edebiyatımızda Hz. Peygamber'in bazen bütün bir hayatını konu edinen (Mevlid, Muhammediye, Ahmediye gibi manzum siyerler); bazen onun hayatının herhangi bir safhasını, meselâ Mîracını işleyen (Mîrac-nâmeler gibi) eserler bir hayli boldur. *Bî'set-nâme* ise, Hz. Muhammed'in vahye muhatab olması, peygamberlikle görevlendirilmesi hadisesine tahsis edilmiş bulunması ve ismini de o hadiseden alan bir eser olması dolayısıyla orijinaldir. *Bî'set-nâme*'nin bir başka dikkati çeken özelliği, beyit sayısının, Hz. Muhammed'in peygamberlik müddetinin ayları sayısını göstermesidir.

Tarihi kaynakların ve tezkirelerin İshak Efendi'nin, *Divan*'ından ayrı bir eseri olarak kaydettikleri *Bî'set-nâme* İstanbul kütüphanelerinde bulunan üç adet *İshak Divanı*'nın (1. İ. Ü. Kütüphanesi, TY. 5476; 2. Topkapı Sarayı Kütüphanesi, H. 913 ve 3. Medine Arif Hikmet Kütüphanesi, nr. 294) baş taraflarında yer almaktadır. Eserin müstakil el yazması nüshalarına kütüphanelerde tesadüf edilememiştir.

Bî'set-nâme, isminden de anlaşılacağı üzere, Hz. Muhammed'in peygamberliğinden bahsetmektedir. Mesnevi nazım şekli ile yazılmıştır. Beyit sayısı Hz. Muhammed'in peygamberlikle görevlendirilişinden vefatına kadar geçen dönemin aylarının toplamı kadardır. İshak Efendi, *Bî'set-nâme*'nin beyit sayısının Hz. Muhammed'in peygamberlik müddetinin ayları sayısını gösterdiğini şöyle dile getiriyor :

Eyle şol şart ile anı imlâ
K'ide ebyâtı müddetin inbâ

Ola ya'nî yigirmi üç sâlin
O sinîn-i mübârekü'l-fâlin

Aded-i cümle-i şühûrinca
Evvelinden dem-i mürûrinca

(12, 13 ve 14. beyitler)

Eserin gayesi, Hz. Muhammed'in peygamberliğinin ve vahye muhatab oluşunun kıssasını anlatmaktır :

Kıssa-i vahy ü ba'sı resm-eyle
Zîb-i silk-i le'âl-i nazm eyle

(10. beyit)

Bî'set-nâme'de, Hz. Muhammed'in doğuşu ve peygamberlik çağına gelişi ile ilgili bazı bilgiler özet halinde verildikten sonra, vahye muhatab oluşu uzun bir şekilde anlatılır; bazı mucizelerine işaret edilir; ahlâkının ve şanının yüceliğinden bahsedilir. Nihayet eser, Münâcaat ve Salât ü selâm faslı ile sona erer.

Manzumenin vezni «Fa'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün»dür. Vezin, eserde oldukça başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Vezin bozukluğuna rastlanmaz.

Beyitler arasında bazen tamamı Farsça ve Arapça olanlarına tesadüf edilir (meselâ 16, 17, 72, 142 ve 274. beyitler). Bazen de bir Arapça ibare, bir ayet veya hadis; iktibas yolu ile beytin içerisinde yer alır (meselâ : 207, 209, 109, 128 ve 151 numaralı beyitler).

Bî'set-nâme'nin dili, İshak Efendi'nin *Divan*'ında bulunan kaside ve gazel tarzındaki diğer manzumelerine nazaran daha sadedir. Yukarıda da değinildiği gibi; manzumede tamamı veya bir kısmı Arapça ve Farsça olan beyitlerin bulunmasının, Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerin bolca kullanılmış olmasının yanında, nisbeten sade ve külfetsiz ifadelerle de çokca tesadüf edilir.

İshak Efendi, dinî bir heyecanla, tasavvufî neşve ve coşkunlukla, Hz. Muhammed'e karşı duyduğu samimî bağlılık, sevgi ve aşk hisleri ile kaleme aldığı bu eserinde duygularını, zaman zaman lirizme varan bir tarzda yansıtmaya muvaffak olmuştur.

Bu çalışma ile önce *Bî'set-nâme*'nin metni verilmekte; daha sonra beyit beyit nesre çevirisi yapılmakta ve hemen ardından, iki parantez işareti arasında, klâsik edebiyatın kuralları, din ve tasavvuf açısından gerekli açıklamalar ilâve edilmektedir.

Çalışmanın sonunda İshak Efendi'nin, Medine Arif Hikmet Kütüphanesi'nde bulunan *Divan*'ının başında yer alan *Bî'set-nâme*'nin orijinalinin fotokopisi de takdim edilmiştir.

BÎ'SET-NÂME

1 İbtidâ it kelâma ey hâme
Eyle ism-i İlâhî ser-nâme

Oldı rûy-ı kelâma hâl-i siyâh
Nokta-i anberîn-i *bismillâh*

Gör ki geldi kitâb-ı hilkatda
İbtidâ satr-ı levh-i fitratda

Nûr-i pâk-i yegâne-i âlem
Anda mânend-i *besmele* akdem

5 İdüp ol nûr-ı pâki bî-minnet
Levh-i munzûme-nâme-i bî'set

İktidâ it o tarz-ı mergûba
İbtidâ kıl o gûne matlûba

Kand-i ism-i İlâh ile her bâr
Şehd-rîz ol hemîşe tûtî-vâr

İsm-i pâkize-i Cenâb-ı Hudâ
Oldı miftâh-ı genc-i feyz ü atâ

Eyleyüp anın ile fethü'l-bâb
Silk-i nazma keşide kıl dür-i nâb

10 Kıssa-i vahy ü ba'sı resm eyle
Zîb-i silk-i le'âl-i nazm eyle

Eyle levh-i beyânı zîver-yâb
Vasf-ı bî'setle ey huçeste-hitâb

Eyle şol şart ile anı imlâ
K'ide ebyâtı müddetin inbâ

Ola ya'ni yigirmi üç sâlin
O sinîn-i mübârekü'l-fâlin

Aded-i cümle-i şühûrınca
Evvelinden dem-i mürûrınca

15 Budur ümmîdim ol kerem kânı
Bendesin lutfâ ide erzânî

Hamd-i bî-had sipâs-ı lâ-yuhsâ
Sad hezârân dür-i dürûd ü senâ

Minnet-i bî-kıyâs u şükr-i mezîd
Bî-nihâye sitâyîş ü tahmîd

Hâlik-ı nûr u zulmete şâyân
K'eyledi nûr ile hüdâyı ıyân

Minnet ol Zü'l-celâle kim şeb ü rûz
Nûr-ı lutfiyle oldı zulmet-sûz

20 Şem'-i cûdıyle itdi ol Zü'l-menn
Şeb-i târik-i zulmeti rûşen

Ki bu zulmet-serâçe-i fânî
Hep o nûr ile oldı nûrânî

Evvel-i mâ-halak o nûr oldı
Zulmet-i kevn anınla dûr oldı

Oldı ol nûr-ı sâtr'u'l-azvâ
Âb-ı rûy-ı cemî'-i arz ü semâ

Kıldı ol nûrı Hazret-i Mennân
İllet-i hilkat-i cemî-i cihân

25 Buldı ol nûr ile şeref kevneyn
Müstenîr oldı ser-be-ser sekaleyn

Kıldı ol nûr-ı âlem-ârâyı
Pertev-i mihr-i lutf u i'tâyı

Evvelîn fasl-ı levha-i ervâh
Âhirîn harf-i defter-i eşbâh

Âlem-i unsûrı o zât-ı şerif
İtmemişken bu cism ile teşrif

Hayl-i ervâhda o gevher-i pâk
Olmuş idi nübüvete çâlâk

30 Evvel-i halk iken o bedr-i münîr
İtdi tahsîs-i lutf anı te'hîr

Oldı ser-cümle enbiyâ-yı selef
Müjde-gû-yı kudûm-i hayr-ı halef

İntizâr üzre idi âlem ana
Kim ola rû-nümâ o necm-i hüdüâ

Nâgehân ol dür-i yem-i kadrin
Zîver-i efseri meh ü bedrin

Niçe tebcîl ü sad saâdetle
İzzet ü rif'at ü şerâfetle

35 Mihr-i zât-ı şerifini Hallâk
Eyledikde münevvir-i âfâk

Makdeminden cihân olup hurrem
Müstenîr oldı ser-be-ser âlem

Kevni teşrif idüp o nûr-ı cesîm
Kıldı reşk-âver-i riyâz-ı Na'im

Oldı ol şâh-ı milket-i irfân
Şâdi-bahşâ-yı hâtır-ı dü-cihân

Cism-i bi-rûh-ı kevne cân geldi
Âleme cân-ı dü cihân geldi

40 Âleme geldi rahmet-i âlem
Oldı tâli' o mâh-ı evc-i kerem

Habbezâ âfitâb-ı âlem-gîr
Nûr-ı mahz-ı Cenâb-ı Rabb-ı Kadîr

Pertev-i mihr-i lutf-ı Yezdânî
Lem'a-i âfitâb-ı nûrânî

Zerre-pîrâ-yı feyz-i âlem-tâb
Lem'a-bahşâ-yı şâh-râh-ı savâb

Menba'-ı cûy-bâr-ı feyz-i Hudâ
Bâ'is-i âb ü tâb-ı her dü serâ

45 Levha-i nüsha-i hitâb-ı ledün
Zîb-i dîbâce-i kitâb-ı ledün

Ebr-i dür-pâş-ı rahmet-i Rahmân
Menba'-ı cûy-bâr-ı feyz-resân

Dest-i afv-ı afüvv-i Lemyezeli
Dâmen-i rahmet-i Rahîm ü 'Alîyy

Fahr-i âlem netice-i icâd
Zînet-i tâc-ı fahr-ı âdem-zâd

Çâr-bâliş-nişîn-i mesned-i cûd
Nûr-bahşâyış-i zemîn-i vücûd

50 Kutb-ı evtâd-ı hayme-i âlem
Merkez-i nokta-i sipîhr-i kerem

Neyyir-i nûr-bahş-ı âlemiyân
Âfitâb-ı sipihr-i kevn ü mekân

Mihr-i zât-ı şerifi matla'-ı nûr
Lem'a-bahş-ı hidâyet-i cumhûr

Olsa lâyıık o gur-re-i garrâ
Pertev-efrûz-ı cebhe-i dünyâ

Bedr-i zâtında lem'a vü tâbiş
Buldı yevmen-fe-yevmen efzâyış

55 Matlaından o mâh-ı evc-i şeref
Nûr-bahşâ iken taraf-be-taraf

Gün-be-gün mihr-i rûy-ı berrâkı
Müstenîr itmedeyken âfâkı

Oldı zât-ı şerifi hatm-ı rüsûl
Hâdi-i reh-revân-ı cümle sübûl

İdüp ol nûr-i pâki Rabb-ı enâm
Hâtim-i suhf-ı enbiyâ-yı kirâm

Eyledi hâdi-i cemî'-i ümem
Şâh-beyt-i kasîde-i âlem

60 Râviyân-ı peyâm-ı Peygamber
Oldılar böylece haber-âver

Kim o şâh-ı serîr-i *Leylâk*'in
Gerdiş-âmûz-ı devr-i eflâkin

Sâl-i sinn-i mükerremi ey dil
Oldı çün vâsıl-ı makâm-ı çihil

Oldı rü'yâ-yı sâdııkayla ayân
Evveliyât-ı nakş-ı vahy hemân

Cüz-i eczâ-i bi'set olmağla . . .
Mebde-i lutf u re'fet olmağla . . .

65 Oldı rü'yâ ile o nev-âyîn . . .
Nazra-sâz-ı nukûş-ı 'illiyîn . . .

Her nakış kim olurdı şeb manzûr . . .
Felak-i subh-veş iderdi zuhûr . . .

Altı ay denlü ol meh-i Bathâ . . .
Her şeb eylerdi âlem-i rü'yâ . . .

Rûz olunca olurdı tenhâda . . .
Sübha-gerdân ü tâat-âmâde . . .

Bezm-i âlemden eyleyüp uzlet . . .
İhtiyâr eylemiş idi vahdet . . .

70 Olmadaydı makâm-ı vahdetde . . .
Cebhe-fersâ zemîn-i tâatde . . .

İtse gâhî saâdet ile güzâr . . .
Dirdi hüsn-i sadâ ile ahcâr . . .

Merhabâ yâ Muhammed-i âgâh . . .
Neşhedü enneke rasûlu'llâh . . .

Her ne sûya iderse reftârı . . .
Gûş iderdi selâm-ı eşcârı . . .

O bihîn dürr-i kulzüm-i cûdün . . .
Olduğına rasûli Ma'bûdun . . .

75 Savt-ı a'lâ ile hacer ve şecer . . .
Medd-i sebbâbe-i şehâdet ider . . .

Gûş idince bu gûne güftârı . . .
Tîz tîz eyler idi reftârı . . .

Aşk-ı Mevlâ ile olup dil-germ
Tâb-ı vuslatla oldu hâtır-nerm

Lezzet-i aşk-ı Hazret-i Bârî
Ana itirdi terk-i ağıârı

Olmuş iken o mâha matla'-sâ
Evc-i beyt-i Hadîce-i Kübrâ

80 Olmağ için enîs-i bezm-i elest
Câm-ı vahdetle dem-be-dem ser-mest

Sâkin-i cây-gâh-ı vahdet idi
Cebhe-sây-ı zemîn-i tâat idi

Mâ-hasal ol yegâne-i dehrin
Kadr-efzâ-yı rütbe-i kadrin

Ma'bedi olmağ ile kûh-i Hirâ
Anda ahşamlar idi mâh-âsâ

Mihr-i lutf-ı Hudâdan ol meh-i ter
Kesk-i nûr eyler idi şâm u seher

85 Geldi çün vakt-i bi'seti der-hâl
Bâ-hezârân saâdet ü iclâl

Oldı me'mûr enîs-i bezm-i Rasûl
K'ola şehper-küşâ-yı azm-i nüzûl

Oldı mantûk kavli-i ba'z-ı rüvât
Kim o fahr-ı cihân sûtûde-sıfât

Ba's olundukda âleme çün nûr
Mâh-ı Rûze idi o vakt-i sür

Lik ber-mûcib-i esahh-ı haber
Mu'tenâ-yı kesir-i ehl-i siyer

- 90 Evvel-i dü Rebî'-i fâhirde
 Yevm-i sâni-aşer ya âşirde
 Oldı nâzil Cenâb-ı Cebrâil
 Ğâr-ı kûh-ı Hirâya bâ-tebcil
 Olmuş idi o mihr-i âlem-tâb
 İzzet ile o dem gunûde-i hâb
 Gulgul-i yâl ü bâl-i Cebrâil
 Oldı bîdâr-sâz-ı çeşm-i kehîl
 Geldi piş-i Rasûl-i muhtâra
 Başlayup dürr-i vahyi isâra
- 95 Kıldı Hakkın selâmını tebliğ
 Virdi dest-i kerîmine yarlığ
 Eyleyüp sad-senâ ile midhat
 İtdi ilbâs-ı hil'at-i bi'set
 Ana ikra' diyü idince hitâb
Mâ ene kârî'ün'le virdi cevâb
 Eylemişdi mukaddemâ Cibrîl
 Şerh-i sadr-ı Rasûl-i Rabb-ı Celîl
 Sînesi nakş-ı feyze âyine
 Olmuş idi ulûma gencine
- 100 Oldı ol sîne kenz-i ümm-i kitâb
 Eyledi rûh-ı kuds fethü'l-bâb
 Mushaf-ı Levhden alınca sebak
 Oldı bahr-ı ulûma müstağrak
 Kıldı Cibrîl o hazreti ihtâr
 Eylemekle hitâb ana tekrâr

Sûre-i ikra'ı idüp terfil
Kıldı tebliğ-i vahy-i Rabb-i Celil

Oldı ol dem o hazrete dehşet
Oldı müstağrak-ı yem-i heybet

105 Rûy-i mihr-i müniri heybetden
İtdi tağyir-i reng dehşetden

Azm-i beyt-i Hadîce kıldı hemân
Zemmilûnî diyü olup lertzân

Oldı ol şem'-i bezm-i ihsâna
Ez-dil ü cân Hadîce pervâne

Kıldı dest-i niyâzı dâmen-gîr
Eyledi fahs-ı hâl-i tab'-ı hatîr

Didi *yâ seyyidî fe mâ bâlek*
Kul lâ bi'llâhi keyfe ahvâlek

110 Kıldı izzetle ol Hâbîb-i Hudâ
Ana takrîr-i vak'a-i ihâ

Heybet-i vahyi eyledikde beyân
Kıldı sıddîka andan istizân

Oldı izn-i Rasûl-i Yezdânî
Varka bin Nevfel'e didi anı

Gûş idince o vakayı üstâd
Oldı «*büşrâ Muhammedin*» diyü şâd

Oldı ol kenz-i âlemin güheri
Cümle kevnin nebiyy-i muntazarı

115 Gülbün-i gülşen-i risâletdir
Ziver-i şîşe-i şefâatdir

Zib-i tâc-i cihâniyân öldür
Mustafa gevher-i yegân öldür

Oldı bu vak'anın o medlûli
Oldı bu arsanın o mahsûli

Hâtim-i safha-i cemî-i rüsûl
Hâdi-i reh-revân-ı cümle sübûl

Hâzin-i mahzen-i ulûm-ı 'âlim
Vâsıl-ı mevsıl-ı atâ-yı 'âzîm

120 Eylerim bâb-ı Hak'dan ümmidi
Ümmetinden ide bu abdi didi

Gûş idince kelâm-ı üstâdı
Buldı ol ümm-i mü'minîn şâdi

Geldi nezd-i Rasûl-i Allâm'a
Bürka'nın çekdi rüy-i İslâm'a

Ba'd-ez-in ol Rasûl-i cüd-karın
Fetret-i vahy ile olup gam-gin

Oldı ber-müceb-i kazâ vü kader
Mübtelâ-yı firâk-ı bâlâ-ter

125 Çünkü elbet beher firâkı visâl
Âdetâ eylemekle istikbâl

Evvel-i matla'-ı nübüvvetden
Üç sene sonra sâl-i bi'setden

Oldı nâzil emîn-i vahy hemân
Hemçü bârân-ı rahmet-i Rahmân

Didi bâ-emr-i izid ü Kâdir
«Eyyühe'l-müddessir kum ü enzir»

Sensin ey gevher-i girân-kıymet
Müntehab dürr-i kulzüm-i bi'set

130 Defter-i mürseline çünki bu dem
Urdu mühr-i nübüvvetin hâtem

Ba's olundun sevâd u hamrâya
Emr-i Mevlâ'yı başla icrâya

Büy-i tevhîd ile eyâ nıhrîr
Kıl meşâm-ı cihân-ı hep ta'tîr

Zulmet-i kevne nûrdur zâtın
Şehr-i İslâma sûrdur zâtın

Eylesin ey meh-i cihân-tenvîr
Nûr-ı zâtın derûn-ı dehri münîr

135 Verd-i gülşen-geh-i nübüvetsin
Pâdişâh-ı serîr-i rif'atsin

Sensin ey mefhar-i heme âlem
Efdal-i cümle-i halâik hem

Eyledim çünki ey Resûl-i enâm
Kâr-ı teblîğ-i bi'seti itmâm

İzn-i âli ile eyâ mefhar
Nahv-ı menzil-gehe açam şehper

Sanma kim dûr olam cenâbından
Bâb-ı lutf-ı kerem-meâbından

140 Hâdim-i bâbın eyledim cânım
Sûretâ gitdim ise sultânım

Yâverindir senin Cenâb-ı Hudâ
Dest-gîrin îânet-i Mevlâ

*E's-selâmu aleyke yâ muhtâr
Ente fî-hıfzı Hâliku's-Settâr*

Eyleyüp midhat ile hatm-i kelâm
Kıldı nesr-i dür-i salât ü selâm

Ba'd ez-în pey-be-pey o peyk-i Celîl
Oldu te'yid-kün-i Resûl-i cemîl

145 Muttasıl oldu vahy-i Yezdânî
Şâd-bahş-ı derûn-ı zîşânı

Mehbit-i vahy-i Hak olup nev nev
Saldı mihr-i nübüvveti pertev

Bahr-i sun'un o dürr-i müntehabı
Oldu çün hâtem-i resûl ü nebî

Oldu hâdî hidâyete halkı
Zikr idüp halka vahdet-i Hakkı

Eyleyüp kavmi dâimâ âgâh
Eylemekle hemîşe zikru'llâh

150 Dem-be-dem ol Resûl-i cüd-karîn
Müntehab dürr-i kulzüm-i temkîn

Dirdi tevhîd-i Hak idüp her sû
«Vahdehû lâ ilâhe illâ-hû»

Ba'd ez-în Rabb-i İzîd-i Mennân
Kıldı inzâl-i mu'ciz-i Kur'ân

Oldu Kur'ân ile Resûl-i güzîn
Hâdî-i râh-ı Hakk u dîn-i mübîn

Nûr-ı hurşîd-i nazm-ı Kur'ânî
Kıldı divân-ı dehri nûrânî

155 Oldu her âyeti hidâyet-sâz
Şâh-beyt-i kasîde-i i'câz

Dürr-i elfâzını idenler gûş
Sem'-i îmâna kıldılar mengûş

Lutf-ı ma'nâsın eyleyen iz'ân
Bahr-i îmâna oldu dil-galtân

Kıldı ol Fahr-i kâinâta Hudâ
Böyle mu'ciz kitâb-ı hak i'tâ

O hıdv-i serîr-i irfânın
O hudâvend-i arş-eyvânın

160 Kıldı her dem cenâbını vâlâ
Nusretiyle müeyyed itdi Hudâ

Eyledi gâlib ol şehin nâmı
Zulmet-i küfre nûr-ı İslâmı

Niçe âyât-ı beyyinât ile Hak
Mu'cizât-ı girân ile el-hak

Kıldı zât-ı şerifini ekmel
Eyledi cümleden anı efdal

Kıldı ol hazreti Cenâb-ı Hudâ
Gurra-i cebhe-i kümevt-i hüdâ

165 Bezm-i dînin sirâc-ı vehhâcı
Nûrunun âlem oldu muhtâcı

Perteviyle o nûr-i Yezdânî
Kıldı ser-cümle kevni nûrânî

Dest-i ihsânı âleme şâmil
Şâhid-i lutfına cihân mâil

İntizâr üzre lutfına âlem *âlem üze lutfına intizar*
İftihâr-ı cihân odur her dem *her dem cihan iftihâr odur*

Midhata zât-ı pâkidir lâyk *zât-ı pâki midhata lâyk*
Âlem oldu nigâhına âşik *âlem nigâhına âşik oldu*

170 Râh-ı aşkında kıldılar niçeler *niçeler aşkında râh*
Cân u başı fedâya medd-i nazar *medd-i nazar başı u cân fedâya*

Hâk-i pâý oldular o tâc-ı sere *sere tâc-ı hâk-i pâý oldular*
İrdiler çün o gûne müftehara *müftehara çün o gûne irdiler*

Vâkîa öyle nûra cümle cihân *cihân cümle nûra vâkîa öyle*
Cân fedâ eylemek olur şâyân *şâyân olur fedâ eylemek cân*

Ki odur efdal-i cemî'-i rüsül *rüsül-i cemî'-i odur efdal*
Hâdî-i reh-revân-ı hayr-ı sübül *sübül-i hayr reh-revân-ı hâdî*

Zâtı memdûh-ı Hazret-i Hak'dır *Hazret-i Hak zâtı memdûh*
Midhata zât-ı pâki elyaktır *elyak zât-ı pâki midhata*

175 Habbezâ mefhar-i beher dü serâ *serâ dü beher mefhar-i habbezâ*
Nûr-ı mahz-ı Hudâ-yı bi-hemtâ *bi-hemtâ Hudâ-yı nûr-ı mahz*

Lem'a-i nûr-ı mihr-i-Rabbânî *Rabbânî mihr-i nûr-ı lem'a*
Hâver-i evc-gâh-ı Rahmânî *Rahmânî evc-gâh-ı hâver*

Mihr-i âlem-fürûz-ı tâbende *tâbende âlem-fürûz-ı mihr*
Tâb-bahş-ı hüdâ-yı ferhunde *ferhunde hüdâ-yı tâb-bahş*

Na't-hânân o fahr-ı kevneyi *kevneyi fahr-ı na't-hânân o*
Vasf idenler o mihr-i *kavseyni* *mihr-i idenler vasf o*

Didiler habbezâ dür-i nâ-yâb *nâ-yâb dür-i habbezâ didiler*
Müntehab gevher-i sûtûde-cenâb *cenâb sûtûde-gevher-i müntehab*

180 Merkez-i nokta-i sipihr-i himem *himem sipihr-i nokta-i merkez*
Kutb-ı arz ü semâ-yı lûtf u kerem *kerem lûtf u semâ-yı kutb-ı arz*

İllet-i hilkat-i cemî'i ümem
Bâis-i âferîniş-i âlem

Mushaf-ı hilkate o sûre-i nûr
Zîb-bahşende-i sutûr-ı sudûr

Kurre-i ayn-ı âlem olsa sezâ
Oldu nûriyle rûşenâ dünyâ

Kâlib-ı âlemin odur rûhu
Zevrak-ı hilkatın odur Nûhu

185 Seyyid-i cümle-i ibâd oldur
Rehber-i menzil-i reşâd oldur

Ahmed ü Hâmid ü Muhammeddir
Mustafâ gevher-i mümeccedir

Zât-ı zîşânıdır Habîb-i Hudâ
Hâtemü'l-enbiyâ vü bedr-i dü-câ

Müntehab gevher-i girân-kıymet
Ziver-efzâ-yı efser-i bi'set

Mahrem-i bezm-gâh-ı kurb-ı Hudâ
Zîb-bahşâ-yı sadr-ı «*sümme denâ*»

190 Gülbün-i gülşen-i cinân-ı visâl
Mazhar-ı feyz-i İzid-i Müteâl

Dürr-i yetkâ-yı kulzüm-i lâhût
Zîb-bahşâ-yı efser-i nâsût

Zîb-efzâ-yı mesned-i *kavseyn*
Eşref-i kâinât-ı mâ fi'l-beyn

Fahr-ı âlem hıdîv-i cümle ümem
Nûr-ı mahz u yegâne-i âlem

Zâtı mânend-i *besmele* bihbûd
Oldu ser-sûre-i kitâb-ı vücûd

195 Hâtim-i defter-i risâletdir
Hâtem-ârâ-yı suhf-ı bi'setdir

Müfred-i cümle-i halâyıkdır
Mihr-i rûşen-gîr-i hakâyıkdır

Evvelîn-harf-i ism-i hilkatdir
Âhirîn-fi'l-i vahy ü bi'setdir

Dest-i kudretle Mustafâ oldur
Gevher-i kulzüm-i safâ oldur

Gevher-i mefhar-i zemîn ü zemân
Mihr-i tâbende-i seniyyü's-şân

200 Bâreka'llâh zihî Resûl-i güzîn
Hayr-ı halk-ı Cenâb-ı Rabb-ı Muîn

Mustafâ Müctebâ Habîb-i Hudâ
Ma'nî-i lafz-ı hilkat-i dünyâ

Dâniş-âmûz-ı sırr-ı «*mâ allem*»
Ders-hân-ı fûnûn-ı ilm ü hikem

Nûr-ı pertev-fürûz-ı re'fetdir
Rûh-ı cism-i cihân-ı hilkatdir

Hâdi-i şâh-râh-ı irfândır
Müntehab dürr-i bahr-ı ihsândır

205 Zât-ı mahbûbudur habîb-i Hudâ
Kudsiyâna likâsı şevk-efzâ

Ümmete ihtirâmını Zü'l-menn
Kıldı mânend-i tavk-der-gerden

Lâ-cerem ihtirâmen ol Kâdir
Oldu «sallû aleyh» ile âmir

Kıldı mefhar vücûd-ı zîşânın
Hatemü'r-rüsl kıldı ünvanın

«Lî-me'a'Ulâh»-refik ü Hak-pey-rev
Mîhr-i cûd-ı Hudâ hüdâ-pertev

210 Zînet-efzâ-yı mahfil-i «levlâk»
İllet-i âferîniş-i eflâk

Hüccet-i hak dinilse ana sezâ
Ana şâhid o mühr ile imzâ

Nûr-ı bî-sâye-i Hudâ-yı Celîl
Dürr-i yektâ-yı kulzüm-i tebcîl

Zât-ı zîbendesî muvaffakdır
Da'vî-i dîne hüccet-i hakdır

Buldu dergâhına olan ruh-sâ
Kîmyâ-yı saâdet-i uzmâ

215 Hâk-i pâ-yi 'atâsıdır iksîr
Oldu ser-cümle âlem ana esîr

Zâtıdır eşref-i cemî-i zevât
Mu'cizâtı havârik-ı 'âdât

Feyz-i ebr-i vilâdeti evvel
Tâbiş-i nâr-ı şirke verdi kesel

Sademât-ı zuhûrudur annın
Münkesir-sâz-ı kasrı Kîsrânın

Hem-demiyle olunca sâkin-i gâr
Perdesi oldu ankebûtî târ

- 220 Nutku mevtâyı eyledi ihyâ
 Âferîn-güyudur anın İsâ
 Çeşm-i mekhûluna degildi nihân
 Piş ü pes olmuş idi ana âyân
 Kat'-ı azfâr idüp o nûr-ı Hudâ
 Oldu her pâresi dür-i yektâ
 Her ser-engüştü simden mîz-âb
 İtmede niçe teşneyi sîr-âb
 Cezbe-i mu'ciz-i kef-i pâyı
 Ber-havâ itdi seng-i hârâyı
- 225 Da'vet-i dîne eyledikde salâ
 Mescid oldu ana bütün dünyâ
 İlm ü irfânı bildi bir anda
 Hâceden lik harf-nâ-hânde
 Hak resûl olduğun o pâk-tebâr
 Kıldı destinde zirâ seng ikrâr
 Süfre-i cûdu içre mâh-ı münîr
 Oldu münşak misâl-i nân-ı fatîr
 Zîr-i gîsû olunca rûyu bedîd
 Doğdu ba'de'l-gurûb o dem hurşîd
- 230 Oldu mi'râc ile semâvâtâ
 Zîver-efgen kusûr-ı cennâta
 Heybetinden o pâk-kirdârın
 Bütleri sındı deyr-i küffârın
 Tâbiş-i hasretiyle kıldı enîn
 Nây-veş nahl-i minberi ol hîn

Nahl-i hurm» dü-tâ idüp kaddin
Kıldı ferşide pâyine haddin

Feyz-i ebr-i nigâhı eyledi ter
Huşk eşcârı berg ü bâr-âver

235 Sünbül âşüfte gîsüvânından
Gül-i ter rûy-i hûy-feşânından

Nûkhet-i gülbün-i vücûdundan
Bûy-i anber-şemîm-i cûdundan

Olur idi memerri müşg-âgîn
Serv-i kaddi hırâm idince hemîn

Nûr-bahş idi cümle eflâke
Sâye-efgen degil idi hâke

Nûrdur cism-i pâki ser-tâ-pâ
Nûr ile sâye olamaz hem-pâ

240 Sâyebân eylemişdi ebri hemîn
Mihter-i çetri idi şarh-ı berîn

Ol Habîb-i Cenâb-ı Rabbânî
Nûr-ı insân-ı 'ayn-ı insânî

Rûr-ı icâd-ı kâlib-ı âlem
Cân-ı cism-i cihân hıdîv-i ümem

Şâhid-i lutf u hüsn-i ahlâkı
Kendüye bende itdi âfâkı

Gevher-i nutku kıldı dürri yetîm
Oldu mengûş-ı gûşu tab'-ı selîm

245 Gevher-i zâtıdır viren zîver
Efser-i mürselîne ser-tâ-ser

Emrine itdi râm âfâkı
Tâ-be-mahşer şeriatı bâkı

Öyle bir zât-ı bâhirü'l-âyât
Reh-nümâ-yı hüdâ sütûde-sıfat

İtdi emr-i risâleti itmâm
Defter-i ba's anınla buldu hitâm

Münâcât

Ey Resûl-i Hudâ-yı Lemyezeli
Nûr-ı mahz-ı Cenâb-ı Rabb-ı Celi

250 Ey bihîn gevher-i girân-kıymet
Ziver-efzâ-yı efser-i bi'set

Ey şeh-i taht-gâh-ı «*sümme denâ*»
Pâdişâh-ı erike-i «*esrâ*»

Sen o yektâ dür-i musaffâsın
Mustafâ gevher-i muallâsın

Eşref-i cümle-i halâyıksın
Efdal-i mürselîn ü sâdıksın

Mâlik-i mülk-i şefâatsin
Gevher-i kulzüm-i hidâyetsin

255 Nûr-ı mahz-ı Hudâ-yı Mennânsın
Mustafâsın Habîb-i Yezdânsın

Âb-ı rûy-i cemî'-i âlemsin
Dest-i hilkatde fass-ı hâtemsin

Dür-i zât-ı şerâfet-âlûdun
Ziveridir Makâm-ı Mahmûdun

Oldu miftâh-ı bâb-ı 'Adne hemân
Re's-i şîn-i şefâatin dendân

Oldu ol bâbda heme ümmet
Dergehinden ricâ-cû-yî re'fet

260 Olduğu demde mahşer-i ecsâd
Âlem eyler derinden istimdâd

Kise-i müddet-i hayâtında
Herkesin kârı hadd-i zâtında

Hâsıl-ı kesb-i ömr-i fânîşi
Sûd-ı bâzâr-ı zindegânîşi

Kâsid ü râyic-i nukûd-ı 'amel
Olduğu demde yezn için münhal

Nâkıs u tâm u râyic ü kâsid
Nazra-i lutfuna olur âid

265 Virmek için ana kabûl-i revâc
Sensin ol demde sikke-dâr-ı ilâc

Ey Resûl-i Cenâb-ı Rabb-ı Mecîd
Lutf-i cûdundan eylerim ümmîd

İde ol dem şefâatin beni şâd
Lutfun itsin bu bendeni âzâd

Ey kerem-perver ü himem-âver
Olam ol demde lutfuna mazhar

El-meded ey meded-res-i ümmet
El-amân ey emîn-i sîrr-ı «*elest*»

270 Ez'af-ı ümmetinden İshâk'ı
Eyle ol lutf u cûda müştâkı

Mahz-ı lutf-ı şefâate şâyân
 Gark-ı deryâ-yı re'fet ü ihsân
 Eyleye dem-be-dem Hudâ-yı enâm
 Ravza-i pâkine salât ü selâm
 Niçe dürr-i salât ü teslimât
 Olsun ithâf-ı dergehin bi'z-zât
Sad hezârân tahiyet ü teslim
Bâd ber-ravza-i Resûl-i kerîm

275. Dahi nûr-ı dürûd-ı mihr-engîz
 Çâr-yâr-ı güzîne dest-âviz
 Âl ü ashâbına fûrûğ-ı senâ
 Ola tâ rûz-i haşre dek mühdâ
 Ki olup vâye-gîr o hazretten
 Aldılar behre ol saâdetden
 Oldular cümlesi senâya sezâ
 Ravvaha'llâhü rûhahüm ebedâ

NESRE ÇEVİRİ VE AÇIKLAMA :

1. *Ey kalem! Söze başla (ve) Allah'ın ismini en başa koy.*

Besmele, bütün hayırların başı olduğundan; her işe, her konuşmaya, her yazıya ve her esere onunla başlamak hem bir dinî görevdir, hem de yerleşik bir gelenek halini almıştır. Hz. Muhammed, *besmele* ile başlamayan işlerin batıl olduğunu söylemiştir.

2. *Besmele'nin anber renkli ve kokulu noktası, söz güzeline yüzüne siyah bir ben oldu.*

Klasik edebiyatımızda sevgiliye ait güzellik unsurlarından olan ben, siyah rengi dolayısıyla çoğu zaman miske ve anbere benzetilir.

Misk (müsg), Hoten (Çin)'de yetişen misk keçisinin göbeğinden düşen, siyah renkli, çok güzel kokulu bir maddedir. Anber ise, ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve yine çok güzel kokan kül renginde bir maddedir. Sevgili, saçına, zülfüne, kaşlarına ve yüzüne misk ve anber sürer. Hattâ misk ve anber, sun'î ben yapımında da kullanılır. Bu yüzden ben, daima misk ve anber kokuludur. İşte, sevgilinin beyaz yüzündeki ben, bu siyahlık ve güzel kokululuk özellikleri ile misk ve anber'e benzetilir. Beyitte söz, güzel bir yüze; *besmelle*'nin altındaki nokta da bu güzelin anber kokulu benine teşbih edilmiştir. Ayrıca burada hattatların mürekkeplerinin içine anber koymaları adetine de telmih vardır.

3 - 4. *Bak ki, âlemin biricik (efendisinin) pâk nûru (Hz. Muhammed), yaratılış kitabında, fıtrat levhasının ilk satırında en önde yer aldı. Tıpkı (kitapta) besmelle'nin en önde gelişi gibi...*

Burada, Allah'ın, kâinatı yaratmaya Hz. Muhammed'in nûru ile başladığına dair tasavvufî inanışa işaret edilmektedir.

5 - 6. *(Sen de) minnetsizce, o pâk nûru bî'set (peygamberlikle görevlendirilme) manzûmenâmesinin levhası yaparak, herkesçe sevilip beğenilen bu usûle uy da, meram ve maksada o şekilde başla.*

7. *Her defa Allah'ın isminin şekerini ağzına al ki, papağan gibi dudağından daima bal damlasın (ağızından güzel ve tatlı sözler dökülsün).*

Bu beyitte, papağanın şeker yedirilerek konuşturulması adetine telmih var. Şairler kendilerini papağan kuşuna benzetirler ve papağanın konuşması nasıl olağanüstü (mûcize) ise, kendilerinin de tıpkı papağan gibi olağanüstü sözler söylediklerini anlatmak isterler.

8. *Allah'ın pâk ismi, feyz ve ihsan hazinesinin anahtarı oldu.*

9. *İşe onunla başla ve şiir ipliğine saf ve temiz (söz) incilerini diz.*

10. *Vahiy ve bî'set kıssasını yaz da, onu, nazım inci dizisinin süsü kıl.*

11. *Ey sözü uğurlu (şair)! Beyan sayfasını bi'setin tasviri ile süsle.*

12. *Onu öyle yaz ki, beyitleri bi'setin müddetini haber versin.*

13 - 14. *Yani, (beyit sayısı) bi'setin başlangıcından sonuna kadar süren yirmi üç senenin, o uğurlu yılların aylarının toplamı kadar olsun.*

15. *Ümidim budur ki, (böylelikle) o cömertlik ve asâlet kaynağı, (ben) kulunu lâtuf ve ihsanına lâayk kılar.*

16 - 18. *Hesapsız minnet ve ziyadesi ile şükür, nihayetsiz övgü ve hamd, o aydınlığın ve karanlığın yaratıcısına yaraşır; ki o, nur ile hidayet yolunu açıkça göstermiştir.*

19. *Minnet o celâl sahibi Allah'a ki, gece ve gündüz, onun lutfunun nuruyla karanlığı yandırdı (aydınlığa çevirdi).*

Gece ve gündüzün, zulmeti yandırmasından kasıt, Allah'ın iki âyeti olan ay ve güneşin karanlıkları aydınlatmasıdır.

20. *O Allah, cömertliğinin mumu ile, zulmetin karanlık gesesini aydınlattı.*

21. *Ki bu fani zulmet sarayı, hep o nur ile nurlandı.*

22. *Yaratılanların ilki o nûr oldu. Varlığın bilinmezliği onunla ortadan kalktı.*

Burada, mutasavvıfların âlemin yaratılışındaki hikmeti izah için başvurdukları bir inanışa telmihte bulunuluyor. Bu inanışa göre, Vücûd-ı mutlak olan, aynı zamanda Kemâl-i mutlak ve Cemâl-i mutlak'tır. Cemâl (güzellik) ise aşksız olmaz ve gizli de kalmaz. Kendini göstermek, onun şanındandır. İşte Allah Teâlâ'nın (aşk-ı zâtî) sebebi ile kendini görmek ve göstermek istemesi, yaratılışa sebep olmuştur. İnsan nasıl kendini görmek için aynaya bakarsa, Cenâb-ı Hak da kendi güzelliğini seyretmek için, ayna hükmünde kâinatı ve insanı yaratmıştır :

Çünkü sen âyine-i kevne tecellâ eyledin
 Öz cemâlin çeşm-i âşıktan temâşâ eyledin
 (Yenişehir'li Avni)

Sahih hadis kitaplarında rastlanmayan, ancak tasavvuf ehlinin (rüyada) bizzat Hz. Peygamber'den işitildiğini söyledikleri bir kutsi hadise göre, zaman yaratılmadan evvel (âlem-i kitmanda) gizli olan Cenâb-ı Hak, Dâvud Peygamber'in, yaratılışın hikmetini sorması üzerine şöyle buyurdu : «Ben bir gizli hazine idim; bilinmemi sevdim. Bilinmek için bu halkı yarattım.» Yine bu inanışa göre Allah, eşyayı ve insanları yaratmadan önce Hz. Muhammed'in nûrunu varetmiştir.

23. *O yüce nûr, yerin ve göğün yüzünün suyu oldu.*

24. *Hazret-i Mennân (Allah), o nûru, bütün cihanın yaratılışının sebebi kıldı.*

25. *Her iki cihan, o nûr ile şeref buldu. İnsanlar ve cinler baştan başa onunla aydınlandılar.*

«Sakaleyn (sakalân)», insanlar ve cinler demektir. Bazan da dünya ile âhiret, insan ile hayvan, Arap ile Acem'i anlatmak için kullanılır. Fakat genellikle insanlar ve cinler topluluğunun müşterek adıdır. Hz. Muhammed, insanlara olduğu gibi cinlere de peygamber olarak gönderildiği için «Resûlü's-Sakaleyn (insanların ve cinlerin Peygamberi)» ünvanını almıştır. Beyitte işaret edilen Hz. Muhammed'in nûrunun yaratılması ile insanların ve cinlerin şeref bulması ve o nurla aydınlanması durumu, o'nun Resûlü's-sakaleyn oluşundandır.

26 - 27. *(Allah), o alemleri süsleyen nûru, o lûtuף ve ihsan güneşinin parıltısını; önce ruhlar levhasının (ilk) faslı, sonra da cisimler defterinin (ilk) harfi yaptı.*

28. *O şâni yüce kişi, vücudu ile madde alemini henüz şereflelendirmemiş iken,*

29. *O saf inci, ruhlar aleminde nübüvvete (peygamberliğe) mazhar olmuş idi.*

30. *O parlak ay, yaratılmışların ilki iken; husûsen, Allah'ın lutfu ile (bu dünyaya gelişi) ertelendi.*

31. *Baştan başa bütün peygamberler, kendilerinin hayırlı halefi olan (Hz. Muhammed'in) gelişinin müjdecisi oldular.*

Bütün peygamberler, kendilerinden sonra büyük bir peygamberin, yani Hz. Muhammed'in geleceğini açıkça söylemişlerdir. İncil ve Tevrat'ta, Hz. Muhammed'in belirgin vasıflarını sayarak, hattâ onun en çok bilinen ismi Muhammed anlamına gelen «Paraklit» ismini kullanarak onun geleceğinin müjdesini veren cümleler (ayetler) mevcuttur.

32. *Bütün bir âlem, o hidayet yolunun (parlak) yıldızı görün-sün diye beklemekteydi.*

Ufukların şirk ve zulümle kaplandığı; insanın insanı acımasızca ezdiği; kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldüğü; kadının alınıp satılan bir metâ haline getirildiği; Allah'ın en şerefli mahlûku olan insanın O'nu bırakıp taşlara, ağaçlara, yıldızlara, ruhlara, kavmin önde gelenlerine ve hâkim güçlere ibadet ettiği; doğru ile yanlışın, iyi ile kötünün, çirkin ile güzelin iyiden iyiye birbirine karıştığı bu kapkaranlık cahiliye ortamında insanlar, kendilerini yoğun karanlıklardan Allah'ın aydınlığına çıkaracak, doğru yolu gösterecek, kendilerine hayatı anlamlı hale getirecek bir hidayet rehberi bekliyorlar; özellikle Yahudi ve Hristiyanlar kendi aralarından çıkacak bir peygamberin, yani son nebinin yolunu gözlüyorlardı. Tıpkı, zifiri karanlık ve bulutlu bir gecede, insanların, yollarını bulmak için başlarını göklere kaldırarak bulutların arasından parlak bir yıldızın çıkmasını beklemeleri gibi...

33 - 35. *Allah, ansızın, o yücelikler denizinin incisinin, o, ay ve güneşin tâcına süs olanın varlığının kutlu ışığını, sayısız övgü ve saaditle, ikram, izzet ve şerefle, ufukların aydınlatıcısı kıldığında;*

36. *(O'nun) dünyaya ayak basışı sebebiyle, bütün cihan sevinçle doldu ve âlem baştan başa aydınlandı.*

37. *O yüce nûr, kâinatı şerefliendirdi de, Cennet bahçelerinin (dünyayı) kıskanmasına sebep oldu.*

38. *O irfan ülkesinin padişahı, her iki cihanın gönlüne sevinçler bahşedici oldu.*

39. *İki cihanın canı (olan o Peygamber), dünyaya gelince; (sanki) kâinatın ruhsuz cismine canlılık gelmiş oldu.*

40. *Âlemlere rahmet olan dünyaya geldi. (Sanki) o, asâlet ve cömertlik burcunun mehtâbı (gibi) doğdu.*

41. *Dünyayı aydınlatan ne güzel bir güneştir; ki o, Kadir olan Allah'ın katışıksız nûrudur.*

42. (O), *ilâhî lutuf ışığıdır; nurlu güneşin parıltısıdır.*

43. *Âlemi aydınlatan feyiz ve bereket güneşinin zerrelerini süsleyendir. Doğruluk ve dürüstlük yoluna ışık bahşedendir.*

44. (O), *Allah'ın feyz ırmağının menbaıdır. Her iki dünyanın da güzellik ve parlaklığının sebebidir.*

45. (O), *gaybî hitap nüshasının levhasıdır; İlm-i ledün kitabının dîbâcesinin süsüdür.*

Ledün, Allah katı, Allah'a yakınlık demektir. İlm-i ledün ise, işlerin gizliliklerini bilme, ancak Allah'ın ilminde bulunan esrara vakıf olma bilgisi anlamında olup, Allah'ın ancak büyük peygamberlere ihsan buyurduğu manevî bir üstünlük makamıdır. Dini-edebî eserlerde Hz. Muhammed, «İlm-i ledün sultanı» olarak tanıtılır.

46. (O), *Allah'ın inci saçan rahmet bulutudur; feyz ve bereket getiren ırmağın kaynağıdır.*

Bu beyitte Nisan yağmurunun istiridyenin kabuğundan içeri girmesiyle inci oluştuğuna dair bir efsaneye telmih var. Ayrıca, bulutlardan yere düşen yağmur damlaları da birer inci tanesi gibi düşünölmütür.

47. (O), *Allah'ın ezeli bağışlama eli ve ilâhî rahmet eteğidir.*

48. (O), *âlemin övüncü ve yaratılışın sırrıdır. İnsan-oğlunun fazilet tacının süsüdür.*

49. *Cömertlik makamının sahibi ve varlığın ışık bağışlayandır.*

50. *Kâinat çadırının kutup direğidir; kerem ve asalet semâsının merkezidir.*

Eski astronomi alimlerine göre, kâinatın yaratıcısı Allahu Te-âlâ eflâk (felekler, gökler) ve anâsırı (ateş, hava, su ve toprak) en yukarıdan toprağa kadar lahana yaprakları gibi içiçe küreler halinde, büyüğü küçüğünü her yönden çevreleyip boşluk kal-

mamak üzere tek küre gibi büyük bir nizam ve hikmet üzere yaratmıştır. Bu anlayışa göre felekler, yani gökler, soğan gibi içiçe dokuz tabakadır. Bunlara ecrâm-ı âliyyât veya ecrâm-ı esriyye denir. Göklerden sonra, âlemin merkezi olarak düşünülen dünyanın ortasına kadar dört tabaka halinde «anâsır-ı süfliyyât», yani ateş, hava, su ve toprak vardır. Göklerin en üstte bulunana ve en büyüğü «felek-i Atlas»dır. Cihamı her yönden çevreler ve zamanın vakitlerine yardımcıdır. Diğer gökleri hükmü altına alıp yirmi dört saatte bir yıldız ve gezegenler ile doğudan batıya döner. Bütün gökler, gece gündüz Atlas feleğinin hareketine bağlı olarak dönerler. Dokuz feleğin yukardan aşağıya doğru sonuncusu, dünyayı kuşatan «Ay feleği»'dir. Feleklerin sekizincisi «Burçlar ve sabit yıldızlar feleği»; yedincisi, «Zühal (Satürn) feleği»; altıncısı «Müşteri (Jüpiter) feleği»; beşincisi «Merih (Mars) feleği»; dördüncüsü, Güneş'in bulunduğu semâ; üçüncüsü «Zühre (Venüs) feleği»'dir. Yukarıdan aşağıya sekizinci; aşağıdan yukarıya ikinci felek ise «Utarid (Merkür) feleği» adını almaktadır. Klâsik edebiyatta kâinat, bu haliyle, içiçe girmiş dokuz kat halinde büyük bir çadıra benzetilir. Bu çadırın merkezi dünya, en üst katı ise Atlas feleğidir.

Beytin ilk mısraında Hz. Muhammed, bu kâinat çadırını ayakta tuttuğu farzedilen (manevî) sütunların en büyüğü, yani kutbu olarak tanıtılıyor. İkinci mısra da ise, kerem (cömertlik) ve asâlet (soyluluk) bir feleğe benzetilip, Hz. Muhammed de, o feleğin, etrafında döndüğü bir merkez gibi düşünülüyor.

51. (O), İki âlemin nur bahşeden mehtabı ve kâinat semâsının güneşidir.

52. Mübârek râtı, halkın hidayet yolunu aydınlatan ışık kaynağıdır.

53. O gözalıcı aydınlık, dünyanın alınına ışık saçıcı olsa yeridir.

54. O'nun varlığının dolunayında, aydınlık ve parlaklık günbegün arttı.

55. O şeref burcunun mehtabı, matla'ından (doğuş yerinden) her tarafa ışık dağıtmakta iken;

56. Berrak ve temiz (olan) yüzünün güneşi, gündün güne bütün ufukları aydınlatmakta iken;

57. *Mübârek zâtı, resullerin sonuncusu ve hidayet yolcularının rehberi oldu.*

Hız. Muhammed, resullerin ve nebîlerin sonuncusudur. Ondan sonra ne bir nebî ve ne de bir resul gelmeyecektir. Kur'an-ı Kerîm bu hususu şöyle dile getirir : «Muhammed, sizin erkeklerinizden hiç birinin babası değildir; ancak o, Allah'ın rasûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah, her şeyi bilendir (el-Ahzâb, 40).»

58 - 59. *Allah, o pâk nûru, büyük peygamberler sahifesinin sonuncusu kılıp, (onu) bütün ümmetlerin yol göstericisi ve âlem kasidesinin en güzel beyti yaptı.*

İslâm akîdesine göre, Hız. Muhammed'den başka bütün peygamberler, kendi kavimlerine gönderilmişler; son peygamber olan Hız. Muhammed ise, yalnızca kendi kavmine değil, kıyamete kadar gelecek bütün kavimlere, bütün milletlere elçi ve hidayet rehberi olarak vazifelendirilmiştir.

60. *Peygamber'den haber veren râvîler, şöyle bildirdiler ki;*

61 - 62. *Ey gönül! O Levlâk tahtının padişahı, ne zaman ki kırk yaşına bastı; (Levlâk ibaresi için 210. beytin izahına bakılabilir.)*

63. *O zaman, vahyin ilk nakışları rü'ya-yı sâdıka (gün gibi aydınlık rüya) ile görünmeye başladı.*

64. *Peygamberlik (müessesesinin) bütününün (ilk) cüz'ü, lû-tuf ve merhametin mebdei (başlangıcı) olduğu için;*

65. *O, yeni üslûp ve tarz sahibi (peygamber), gayb'ın (bilinmezliğin) nakışlarını önce rüyada seyretti.*

66. *Geceleyin rüyada gördüğü her şey, sabah aydınlığı gibi gerçekleşirdi.*

67 - 68. *O Mekke-i mükerreme dolunayı, altı ay müddetle her gece rüya âlemine dalar; gündüz olunca da ıssız yerlerde Allah'ı zikredip, ibadet ve tâatte bulunurdu.*

69. *Dünya meclisinden uzaklaşmış ve yalnızlığı seçmişti.*

70. *Vahdet (birlik) makamında, kulluk ve itâat zemininde secdeler ediyordu.*

71. *Ne zaman uğurla adımını atsa, taşlar güzel bir sesle şöyle derdi :*

72. «*Merhabâ ey sırlara âşinâ olan Muhammed! Senin, Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık ederim!..*»

73. *Her ne tarafa doğru yürüse, ağaçların selâmını işitirdi.*

74 - 75. *Ağaçlar ve taşlar, o, cömertlik okyanusunun seçkin incisinin, Allah'ın elçisi olduğuna yüksek sesle şehâdet ederlerdi.*

76. *(Ve o), bu sözleri işitinci (korkarak) hızlı hızlı yürürdü.*

77. *Gönlü Mevlâ'nın aşkı ile yanıp, kalbi vuslat (Allah ile buluşma) ateşi ile yumuşadı.*

78. *Îlâhî aşkın lezzeti, ona, Allah'tan başka herkesi terkettirdi.*

79 - 81. *Hadîce-i Kübrâ'nın evi, o dolunaya burç gibi doğuş yeri olmuş iken; (o) Elest bezminin yoldaşı, vahdet şarabı ile daima kendinden geçmek için yalnızlık köşesinde oturuyor; tâat ve ibâdet toprağına yüzler sürüyordu.*

«Elest», Kur'an-ı Kerîm'de, Âraf Sûresi'nin 172. ayetinde geçen bir sorunun parçasıdır. Sorunun tamamı «*elestü birabbiküm* (ben sizin Rabbiniz değil miyim?)»'dür. Tasavvufu bu ayet, Allah'ın, insanların cesetlerini yaratmadan önce ruhlarını yaratıp âlem-i ervâh (ruhlar âlemi)'da biraraya getirdikten sonra onlara mezkûr soruyu yönelttiği; ruhların da bu hitaptan mest olarak hep bir ağızdan «*kâlû belâ* (evet Rabbimizsin)» cevabını verdikleri şeklinde bir izaha kavuşturulur. Klâsik edebiyatta da, tasavvufun tesiri ile, *Elest* kelimesi, meclis, şarap, sarhoşluk, vahdet şarabı, mest gibi kelime ve kavramlarla birlikte kullanılır. Bu beyitte de *Elest*, bir meclise benzetilmiş; Hz. Muhammed de o *Elest* bezminin yoldaşı olarak nitelendirilmiştir.

82 - 83. *Hâsılı, Hırâ dağı, âlemin yegânesinin; o, şeref ve itibar rütbesinin kadrini yüceltenin mabedi olduğu için; (o), mehtab gibi orada akşamlardı.*

84. *O yeni ay, gece ve gündüz, Allah'ın lutfunun güneşinden ışıktı alırdı.*

85 - 86. *B'şet (gönderilme, peygamberlikle görevlendirilme) zamanı geldiğinde; Peygamber meclisinin yoldaşı (Cebrail), vahyi götürmek için, binlerce mutluluk ve kudretle kanatlanmaya memur oldu.*

87 - 88. *Bazı râvîler dediler ki; o cihanın fahrı, övülmüş sıfatlı (Peygamber), aleme (elçi olarak) gönderildiğinde, vakit, Ramazan ayı idi.*

89. *En sahih haberler gereğince ve birçok güvenilir siyerçiye göre;*

90. *Rebîülevvel ayının on ikinci veya onuncu gününde*

91. *Hz. Cebrâil, Hırâ dağındaki mağaraya kudretle indi.*

92. *Âlemi aydınlatan güneş (Hz. Muhammed), o an uykuya dalmıştı.*

93. *Cebrâil'in kanat sesleri, sürmeli gözleri(ni) uyandırdı.*

94. *(Cebrâil), vahiy incileri saçarak seçkin Nebî'nin huzuruna geldi.*

Söz, klâsik edebiyatta daima inciye benzetilir. Ağız, sadeftir; söz ise, o sadeften çıkan incidir. Şairler, şiirlerini, söz ipliğine dizilmiş incilere teşbih ederler. Sözlern en güzeli olan Allah kelâmı ise, incilerin en parlağı ve en eşsizidir. Beyitte, melek Cebrâil'in her biri Allah'ın kelâm (söz) mucizesi olan Kur'an ayetlerini Hz. Peygamber'e getirişi, gökten inciler saçarak onun huzuruna gelişi şeklinde canlandırılmıştır.

95. *Allah'ın gönderdiği selâmı tebliğ etti ve mübarek eline (peygamberlik) yarlığını verdi.*

96. *Onu yüzlerce övgü ile methedip, elçilik hil'atini giydirdi.*

97. *Ona «ikra' (oku!)» diye hitâb edince; «mâ ene-kârîün (ben okuma bilmem ki!)» diye cevap verdi.*

98. *Cebrâil, önceden Allah'ın elçisinin göğsünü yarmıştı.*

99. *(Hz. Muhammed'in) sinesi feyz ve bereketin aynası iken; (bu sefer) ilimler definesi oldu.*

Burada, melek Cebrâil'in, Hz. Muhammed daha çocuk iken onun göğsünü yararak, kalbini nur dolu bir kapta yıkadığına dair bazı siyerlerde yeralan rivayete işaret edilmektedir.

100. O *sîne* (göğüs), *Levh-i Mahfûz hazinesi oldu ve kutsal ruh* (Hz. Cebrâil), onun *kapısını açtı*.

Levh-i Mahfûz, Allah'ın takdir ettiği her şeyin yazılı bulunduğu, içinde onun ilm-i ilâhîsinin saklı olduğu bir levhadır.

101. (Hz. Mahammed) *Levh Kitabı'ndan haber alınca, (san-ki) ilim denizine gark oldu*.

Yani, doğru yola götüren gerçek bilgiye kavuşmuş oldu.

102. *Cebrâil, ona tekrar hitab ederek (okumasını) hatırlattı*.

103. «*İkra' Sûresi*»ni *yavaş yavaş okumaya başlayıp, Celîl olan Rabb'in vahyini tebliğ etti*.

104. O an, Hz. Muhammed *korkuya kapıldı; heybete gark oldu*.

105. *Güneşe benzeyen nurlu yüzü, korku ve dehşetle renkten renge girdi*.

106. *Hemen Hadîce'nin evine gitti ve titreyerek «Beni örtün! «Beni örtün!» Dedi*.

107. *Hadîce, o ihsan (cömertlik ve yardım) meclisinin mu-muna can ve gönülden pervâne oldu*.

108. *Hadîce'nin niyaz eli eteğe yapıştı ve şan ve şeref sahibi Peygamber'in halinin içyüzünü araştırdı*.

109. (Hadîce) dedi ki; «*Ey efendim, nedir arzun? Allah için bana söyle, sana ne oluyor?*».

110. *Allah'ın sevgilisi ona vahiy olayını anlattı*.

111. (O), *vahyin heybetini anlatınca, Hz. Hâdîce (gitmek için) izin istedi*.

112. *Rasûlullah'ın izni olunca da (Hâdîce), Varaka b. Nevfel'e hadiseyi nakletti*.

113. Üstad (Varaka b. Nevfel), olayı dinleyince şu şekilde konuştu : «Muhammed'e müjdelersun!»

114. «O, dünya hazinesinin yegâne incisi, bütün kâinatın yolunu beklediği nebî oldu.

115. «(O), risâlet bahçesinin gülü ve şefâat kâdehinin süsüdür.

116. «O, insanlığın tacının ziyneti olan seçkin ve eşsiz bir incidir.

117. «Bu hâdisenin işaret ettiği kişi odur. Bu arsanın ürünü de odur.

118. «Bütün peygamberler sayfasının tamamlayıcısı, her yolun aydınlaticısıdır.

119. «O, Allah'ın ilimler hazinesinin bekçisidir; büyük ihsan ve bağışlara nail olandır.

120. «Allah'ın yüce kapısından ümidim, bu kulu onun ümmetinden eylemesidir.»

121. Mü'minlerin annesi (Hz. Hadîce), üstadın bu sözlerini işitince (çok) sevindi.

122. Rasûlullah'ın yanına geldi ve peçesini İslâm'ın yüzüne çekti.

Peçesini İslâm'ın yüzüne çekmekten kasıt, Hz. Hadice'nin Rasûlullah'a yardım ederek İslâm'ın hizmetine girmesi olmalıdır.

123-4. Bundan sonra, o cömertlik sahibi elçi, vahyin kesilmesi sebebiyle (bir hayli) kederlendi; kazâ ve kader gereği, pek büyük bir ayrılığa müptelâ oldu.

61. Beyitten buraya kadar, vahyin Hz. Muhammed'e geliş olayı anlatılmaktadır. Eserdeki edebî öze daha iyi nüfuz edebilmek, bu büyük hadisenin, bir san'atkârın kalemi ile nasıl tasvir edildiğini anlayabilmek için bi'setin seyrini en sahih İslâmî kaynaklardan biri olan *Sahih-i Buharî*'den takib edelim :

«Ümmü'l-mü'minin Âişe (R.A.)'dan : Şöyle demiştir : 'Rasûlullah (S.V.)'in ilk vahy başlangıcı uykuda, rü'ya-yı sâliha (sâdika) görmekte olmuştur. Hiç bir rüya görmezdi ki, sabah aydınlığı gibi vâzih ve âşikâr zuhur etmesin. Ondan sonra, kalbine yalnızlık mahabbeti ilka olundu. Artık (Cebel-i) Hirâ'daki gar içinde halvetgüzin olup orada ehlinin yanına gelinceye kadar, adedi muayyen günlerde taabbüd eder ve yine azıklanıp giderlerdi. Sonra, yine Hadice nezdine avdet edip bir o kadar zaman için, yine azık tedarik ederdi. Nihayet, Rasûlullah, bir gün Hirâ dağındaki garda bulunduğu sırada (emr-i) Hak (yani vahy) geldi. Şöyle ki, Ona melek gelip «*İkra'-Oku*» dedi. O da «*Mâ'ene bikâriin* -Ben okumak bilmem» cevabını verdi. Zât-ı Akdes-i Risâletpenâhi buyurdu ki : «O zaman melek beni alıp takatim kesilinceye kadar sıktı. Sonra, beni bırakıp yine «*İkra'*» dedi. Bende ona «*Mâ'ene bikâriin*» dedim. Yine beni alıp ikinci defa takatim kesilinceye kadar sıktı. Sonra, beni bırakıp yine «*İkra'*» dedi. Ben de «*Mâ'ene bikâriin*» dedim. Nihayet beni alıp üçüncü defa sıktı. Sonra, beni bırakıp : «Oku! Her şeyi yaratan, insanı alaka'dan vücuda getiren Rabbin adına oku! Kalemle yazı yazmayı öğreten, insana bilmediğini belleten, lütf ve keremde erişilmez mertebede olan Rabbin hakkı için oku!» dedi. Bunun üzerine, Rasûlullah (kendisine vahyolunan) bu âyet-i kerîmeyi telâkki etti. (Korkudan) yüreği titreyerek döndü ve Hadice binti Huveylid'in yanına girerek «Zemmilûnî, zemmilûnî! -Beni sarıp örtünüz, beni sarıp örtünüz!» dedi. Korku zâil oluncaya kadar, vücûd-ı mübârekini sarıp örttüler. Ondan sonra, (Rasûlullah) vuku-ı hali Hadice'ye nakletti. «Kendimden korktum» dedi. Hadice (R. A.) : «Öyle deme! Allaha kasem ederim ki, Allah (C.Ş.) hiçbir vakit seni utandırmaz (mahrum etmez). Çünkü sen, akrabana bakarsın. İşini görmekten âciz olanların ağırlığını yüklenirsin. Fakire verir, kimsenin kazandıramıyacağını kazandırırısın. Misafiri ağırlarsın. Hak yolunda zuhur eden hâdiselerde (halka) yardım edersin.» Bundan sonra, Hadice, Hazret-i Rasûl-i Ekrem'i birlikte alıp amcazâdesi «Varakatübnü Nevfel»'e götürdü. Bu zât, cahiliyyet zamanında nasârâ dinine girmiş bir kimse olup İbrânice yazı bilir ve İncil'den öteberi yazardı. Varaka, gözleri görmez olmuş bir ihtiyardı. Hadice, Varaka'ya : «Amcam oğlu, dinle de bak. Kardeşinin oğlu ne söylüyor?» dedi. Varaka : «Ne var kardeşimin oğlu? diye sorunca, Ra-

sûlullah, gördüğü şeyleri kendisine haber verdi. Bunun üzerine, Varaka dedi ki : «Bu gördüğün, Allah Teâlâ'nın Mûsa'ya gönderdiği Nâmûs-i Ekber'dir. Ah, keşki senin dâvet günlerinde genç olaydım! Kavmin seni çıkaracakları zaman, keşki hayatta olsam!» Bunun üzerine, Rasûlullah (S.V.) : «Onlar beni çıkaracaklar mı ki?» diye sordu. O da : «Evet! (Zira) senin gibi bir şey getirmiş (vahy tebliğ etmiş) bir kimse yoktur ki, düşmanlığa uğramasın. Şayet senin dâvet günlerine yetişirsem, sana son derece yardım ederim.» cevabını verdi. Ondan sonra çok geçmedi, Varaka vefat etti. (O esnada) fetret-i vahy vukû buldu (bir müddet vahy kesildi.)» (*Buharî muhtasarı Tecrid'in* Prof. Ahmed Naim Bey tercümesi C. I, s. 8'den naklen, Zekâi Konrapa, *Peygamberimiz-İslâm Dini ve Aşere-i Mübeşşere*, İstanbul 1968, s. 73-75.)

125. *(Ama, nasıl ki) her ayrılığı âdetâ bir vuslat (kavuşma, buluşma) izliyorsa;*

126. *Nübüvvet (güneşinin doğduğu bir set senesinden sonra,*

127. *Vahiy meleği, Allah'ın rahmet yağmuru gibi (tekrar) indi.*

128. *Allah'ın emri gereği, dedi ki : «Ey örtülere bürünmüş (olan Peygamber), kalk ve sakındır!»*

129. *«Ey kıymetine paha biçilmez mücevher! Sen risâlet okyanusunun seçkin incisisin.*

130. *«Şu an sen, nübüvvet mührünle peygamberler defterini mühürledin (sona erdirdin).*

131. *«(Derisi) siyah ve kırmızı, her cinsten insanlar için elçi olarak gönderildin; o halde Mevlâ'nın (tebliğ) emrini yerine getir!*

132. *«Ey (insanlığın) öğretmeni! Tevhidin kokusu ile cihanın genzini kokulandır!*

133. *«Senin zâtın, cihanın karanlığını aydınlatan bir nûr ve İslâm şehrini koruyan bir surdur.*

134. *«Ey dünyayı ışıklandıran dolunay! Varlığının nûru, kâinatın her tarafını aydınlatsın!*

135. *«Sen, nübüvvet bahçesinin gülü ve yücelikler tahtının padişahısın!*

136. «Ey her iki âlemin iftihar! Sen yaratılmışların cümlesinden üstünsün.

137. «Ey Allah'ın elçisi! (Artık bi'set (emrinin) tebliği görevini tamamladım.

138. «Ey âlemlerin övüncü! Yüksek izninle tekrar göklere kanat açayım.

139. «Sen ve keremin sığıncı olan lûtuflukâr kapından uzak duracağımı sanma!

140. «Şeklen gidiyor isem de; canımı senin kapının hizmetkârı yaptım!

141. «Cenâb-ı Hak, senin yâverindir ve onun yardımı daima seninle birlikte.

142. «Ey iftihar kaynağı! Selâm senin üzerine olsun! Sen, Hâlik ve Settâr (yaratıcı ve kulunun ayıplarını gizleyen) Allah'ın muhafazası altındasın.»

143. (Cebrâil), övgülerle sözlerini bitirip, duâ ve esenlik incileri saçtı.

144. Bundan sonra, o şanlı haberci ardarda gelerek, Rasûlullah'ı güçlendirdi.

145. Allah'ın vahyi sürekli olarak (Rasûlullah'ın) mübarek kalbine sevinçler ve neşeler bağışlayıcı oldu.

146. Allah'ın vahyi her gün yeni bir yerde indi ve (böylelikle onun) nübüvvetinin güneşi ışıklar saçtı.

147 - 148. Yaratılış denizinin o seçkin incisi, ne zaman ki rasûl ve nebî oldu; (o zaman), Allah'ın birliğini ilan ederek halkı hidayete çağırdı.

Rasûl, elçi; nebî ise, haber getiren, haberci demektir. İslâmî kavram olarak rasûl, herhangi yeni bir kitap getirmeden, Allah tarafından kendinden önce gelen peygamberlerin şeriatını tebliğe memur edilen kişidir. Nebî ise, Allah'ın emri ile yeni bir kitap ve yeni bir şeriat getirendir. Buna göre her nebî aynı zamanda rasuldür; fakat her rasul, nebî değildir. Hz. Muhammed ise rasullerin ve nebîlerin sonuncusudur.

149 - 151. O cömertlik sahibi Peygamber, o sebat ve vakar denizinin seçkin incisi, her zaman Allah'a zikredip halkı daima (gerçeklerden) haberdar eyleyerek Hakk'ın birliğini ilan eder ve, «O birdir ve ondan başka ilâh yoktur» derdi.

152. Bundan sonra, Allah, Kur'an mucizesini indirdi.

153. O seçkin Peygamber, Kur'an ile, İslâm dininin ve hak yolunun hidayet edicisi oldu.

154. Kur'an nazımının nurlu güneşi, dünyayı aydınlattı.

155. Onun her ayeti, hidayet eyleyici ve icaz kasidesinin şah beyti oldu.

156. (Onun) inciye benzeyen sözlerini işitenler, (o sözleri) iman kulağına küpe ettiler.

157. (O kitabın) lutufkâr mânasına vakıf olanlar, gönülleri ni iman denizine salıverdiler.

158. (İşte) Allah, kâinatın övüncü olan o Peygamber'e böyle muciz bir hak kitabı verdi.

159 - 160. Allah, o irfan tahtının sahibi ve o, köşkü Arş olan efendinin her an kadrini yüceltti ve onu yardımcı ile destekledi.

Arş, lugatte gölgelik, çardak ve taht mânâlarına gelmektedir. Kur'an-ı Kerim'de 20'den fazla yerde geçen «arş» kelimesine müfessirler anlam vermekte güçlük çekmişlerdir. Kur'an'ın müteşâbihâtından olan Arş, bazı alimlerce Allah'ın mutlak otoritesi, hakimiyeti ve kudretinin sembolik ifadesi olarak tefsir edilirken, bir kısım tefsir bilginince de manası bizce bilinmesi mümkün olmayan, gerçek mahiyeti ancak Allah Teâlâ tarafından bilinen bir mesele olarak değerlendirilmiştir. Tasavvufta ise Arş, dokuzuncu felekten daha yukarıda, Âlem-i Ceberût ve Âlem-i Lâhût arasında bulunan ve Allah'ın istivâ (istilâ) ettiği tahtı olarak nitelendirilir. Büyük mutasavvıf Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın *Mârifet-nâme* isimli ansiklopedik eserinde, Arş hakkındaki tasavvufî anlayış en detaylı bir şekilde görülmektedir :

«...Ey aziz! Tefsir ve hadîs âlimleri ittifakla şöyle bildirmişlerdir : Allahü teâlâ ve tekaddes hazretleri Eha-

diyyet mertebesinde bir gizli hazîne iken tamınmayı murad edip sevmesiyle rûhlar âlemini ve cisimler âlemini yarattı. Rahmetinin cemâlini, kudretinin kemâlini, azamet ve celâlini, ihsân ve ni'metini, san'atının inceliğini ve hikmetinin sırlarını meydana çıkarmak irâde ettiğinde bütün mahlâkattan önce, yokluk örtüsünden, bir nurlu, yeşil cevher var etmiştir. Bazı rivâyette kendi nûrundan bir latif ve büyük cevher var edip, ondan bütün kâinatı ağır ağır ve sıra ile vücûda getirmiştir. Bu cevhere, cevher-i evvel, Nûr-i Muhammed, Levh-i mahfûz, akl-ı küll ve rûh-ı izâfi isimleri verilmiştir. Bütün ruh ve cisimlerin başlangıcı ve menşei o cevherdir.

«Allahü teâlâ bu cevhere muhabbeti ile bir bakmış, o anda cevher hayâsından eriyip su gibi akmıştır. Üste çıkan hâlis köpüğünden veya kaymağından Nefs-i külliyyi yaratmıştır. Sonra meleklerin ruhlarını, sonra peygamberlerin ruhlarını, daha sonra sırası ile evliyânın, âriflerin, abidlerin, mü'minlerin, kâfirlerin, cinnilerin, şeytanların, hayvanların, bitkilerin ve tabiatlerin hayâtiyetlerini yaratmıştır. Bu ruhlar için mertebelerine göre belli makamlar tayin edip, her sınıf kendi belli makamına gitmiştir. Her ruh kendi cinsini bulup, her fırka kendi makamında kalmıştır. Ruhların bu on dört çeşidi ile âlem-i melekût tamamlanmıştır. Bu âlemin en yüksek, en saf ve en lâtifine âlem-i gayb, âlem-i lâhût veya âlem-i ceberût denmiştir. Ortasına âlem-i ervah, âlem-i me'ânî ve âlem-i emr isimleri verilmiştir. En alta, en kesif ve cisme çok yakın olanına Âlem-i mücerredât, Âlem-i berzah ve Âlem-i misâl gibi isimler verilmişlerdir.

«İki bin sene sonra Hak teâlâ, irâde-i kadîmesi üzere nâm ve şânını meydana çıkarmak için âlem-i ecsâmı yaratmak üzere o cevhere muhabbetle bir daha nazar kılmıştır. Cevherin yüzü suyu, hayâsından harekete gelip, dalgalar yükselmiştir. Zebed-i a'lâsından (en üst köpüğünden) Arş-ı a'zam meydana gelmiştir. Onun altındaki köpüklerden Kürsî, Cennet, Cehennem, yedi kat gökler ve anâsır-ı erbaa (dört unsur = ateş, hava, su, toprak) yaratılmış, şekil verilmiştir. Arş-ı a'lâdan esfel-i sâfiline kadar bu âlem-i sûret, bu tertîb üzere nizâm bulup, yukarıdaki on beş çeşit cisim ile âlem-i mülk tamamlanmıştır...»

«Allahü teâlâ yukarıda bildirildiği gibi yeşil nurlu cevherin zebedinden Arş-ı a'zamı yaratmıştır. Nûrunu

ve azametini anlatmak imkânsızdır. Arş-ı mecîdin etrafı kırmızı yâkut olup, bütün mahlûkların sıfat ve sûretleri orada resm ve nakş olunmuştur. Yeryüzündekilerin kıblesi Ka'be olduğu gibi, meleklerin kıblesi göklerin üstündeki Arş-ı mecîddir. Arş-ı mecîdin, herbiri başka bir lügatla Hak teâlâyı tesbih eden yetmişbin lisanı (dili) vardır. Dört direği vardır. Direklerin ayakları yerin altına varmaktadır.....»

Mârifetnâme'de bu konuda «Arş-ı a'zamin etrafında olan nehirler ve büyük melekler», «Arş-ı a'zamin altında olan Kürsî, Levh, Kalem, Sidre-i Müntehâ, Tûbâ ağacı, Sûr ve Berzah-ı ervâh (ruhlar âlemi)», «Sidretü'l-Müntehâda olan meleklerin şekil ve sıfatları, Arşın horozu olan Tavus'un renkleri ve zikirleri» ara başlıkları altında birhayli uzun ve ilgi çikici mâlumat verilmektedir.

Müteşabih bir konu olması sebebiyle ve tasavvufta kazandığı değişik boyutlarla Arş (ve buna bağlı olarak Kürsî), klâsik edebiyatımızda zengin ve renkli hayallere vücut vermiş, bu edebiyatın başlıca ilham kaynaklarından birisini oluşturmuştur. İşte, 159-160. beyitlerde sözü edilen Arş, Hz. Muhammed'in bir köşkü olarak tanıtılmakta ve böylece onun kadri yüceltilmek istenmektedir.

161. *O padişahın ismi, İslâm nurunu küfrün karanlığına galip getirdi.*

162 - 163. *Allah, nice açık ayetlerle ve büyük mucizelerle, onun şerefli zâtını en mükemmel ve herkesten üstün kıldı.*

164. *Allah, o hazreti, hidayet atının alınının beyazlığı yaptı.*

165. *(O), din meclisinin parlak kandilidir. Bütün alem, onun ışığına muhtaçtır.*

166. *O ilâhi ışık, parlaklığı ile bütün kâinatı nurlandırdı.*

167. *(Onun) bağış ve yardım eli, bütün bir alemleri tutmuştur; cihan (onun) lutfunun dilberine gönül bağlamıştır.*

168. *Dünya onun lutfunu beklemektedir. Her zaman cihanın iftiharını olur.*

169. *Onun pâk zatı övgüye lâyıktır. Âlem onun bakişına aşık olmuştur.*

170. *Nice insanlar, onun aşkının yolunda canlarını ve başlarını feda etmeyi arzu etmekte.*

171. *O başlar tacının ayağına toprak olanlar, bu şekilde övülme makamına yükseldiler.*

172. *Bütün bir cihan halkının öyle bir nura canını feda etmesi, gerçekten münasiptir.*

173. *Çünkü, bütün peygamberlerin en üstünü ve hayır yollarına revan olanların hidayet edicisi odur.*

174. *Onun zatı, Allah'ın övgüsüne mazhar olmuştur. Zaten o, övgüye gerçekten en lâyık olandır.*

175. *Ne güzel! Her iki dünya sarayının övüncü; eşsiz Tanrı'nın saf ışığı!...*

176. *İlâhî güneşin nurunun parıldayışı! Rahmanî yücelişin gündoğusu!...*

177. *Kutlu hidâyete parlaklık veren ve alemi aydınlatan güneş!...*

178 - 179. *O iki cihan iftiharını övenler ve o ka'be kavseyn güneşini vâsif edenler, (onun için) dediler ki : «Ne güzel, ne eşsiz bir inci ve övülerek yaratılmış ne seçkin bir mücevher!...*

180. *Himmatlar semâsının merkezi, (Allah'ın) yer ve gök(-ler gibi geniş) lutuf ve keremin en yüksek burcu.*

181. *(O) bütün ümmetlerin ve alevinin yaratılışına sebep olan (dır).*

182. *O, hilkat mushafı için Nûr sûresidir. Yaratılış (kitabının) satırlarına süs bahşedendir.*

183. *Dünya, onun nuru ile aydınlandı; ona alevinin gözünün aydınlığı dense yaraşır.*

184. *O alevinin vücudunun ruhudur; yaratılış gemisinin Nûh'u da odur.*

185. *Bütün kulların efendisi ve hak yoluna revan olanların rehberi odur.*

186. O, *Ahmed*, *Hâmid* ve *Muhammed*'dir; seçilmiş şerefli bir incidir.

Bü üç kelime Peygamberimizin adlarıdır. *Ahmed*, pek çok methedilmiş olan; *Hâmid* ise çok şükreden kul demektir. *Muhammed* ise onun en çok tanınan ve bilinen ismidir. Birçok defalar hamd ü senâ olunmuş, tekrar tekrar övülmüş mânâsına gelen bu kelime kendisinden evvel hiç kimseye isim olmamıştır.

187. Mübarek zatı, *Allah'ın sevgilisidir. (O), nebîlerin sonuncusu ve karanlıkları aydınlatan dolunaydır.*

188. (O), peygamberlik tacının kıymetine paha biçilmez, seçkin incisidir.

189. *Allah'a yakınlık meclisinin mahremi; sümme denâ makamının süs bahşedeni.*

Sümme denâ sözü, Kur'an-ı Kerim'de Necm sûresinde geçmektedir. Türkçe olarak «sonra yaklaştı» anlamındadır. Hz. Peygamber'in Mirac'da Cebail ile karşılaşmasını anlatan ayetlerde şöyle denilmektedir: «*Ve o (Cebail) yüksek ufukta idi. Sonra yaklaştı ve sarktı. (Peygamber'e olan mesâfesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu. Vahy etti Allah'ın, kuluna vahyettiğini. (Hz. Muhammed'in Mirac'da gözü ile) gördüğünü, kalbi yalanlamadı...*»

Bahsi geçen sûrenin 8. ve 9. ayetlerinde geçen *sümme denâ* (sonra yaklaştı); *kabe kavseyn* (iki yay aralığı); *ev ednâ* (yahut daha az) ibareleri, klâsik edebiyatımızda Hz. Peygamber övgüsünde yazılan manzumelerde onun yükseldiği manevî makamlar olarak gösterilmekte, Kur'an'dan yapılan bu iktibaslarla Rasûlullah'ın şanı yüceltilmektedir.

190. *Yüce Allah'ın feyiz ve bereketine mazhar olan; vuslat cennetlerinin gül bahçesinin fidanı...*

191. *Nâsût aleminin tacını süsleyen, lâhût okyanusunun eşsiz incisi...*

Nâsût, insanlık alemini; *lâhût* ise ulûhiyet alemini anlatan tasavvufî tabirlerdir.

192. *Kavseyn makamının süs artıranı; kâinat sarayında bulunanların en şerefli.*

Kavseyn için, 189. beytin izahına bakınız.

193. *Âlemin övüncü; bütün ümmetlerin efendisi; katışıksız nûr ve âlemin yegânesi...*

194. *Zâtı, bir besmele gibi vücud (varlık) kitabının ilk sûresi oldu.*

195. *(O), risalet defterinin tamamlayıcısıdır; bi'set sahifelerinin mührüne süs verendir.*

196. *Bütün yaratılmışların yegânesidir; hakikatlerin aydınlatıcı güneşidir.*

197. *Yaratılış isminin ilk harfi; vahiy ve bi'set fiilinin sonudur.*

198. *O, kudret eli ile seçilmiş, safâ (safalık, berraklık) okyanusunun incisidir.*

199. *Zaman ve zeminin övüncü olan mücevher; parlak ve şanı yüce (bir) güneş(tir).*

200. *Allah mübarek etsin, ne seçkin bir elçi! (Ki o,) Allah kullarının en hayırlısı(dır).*

201. *(O), Mustafâ, Müctebâ ve Habîb-i Hudâ'dır. (Ve yine o,) dünyanın yaratılışı(na sebep olan) kelimenin (yani «Ol!» emrinin) mânâsıdır.*

Mustafâ kelimesi, Hz. Peygamber'in sıfat-isimlerinden birisidir. Seçkin, seçilmiş, güzide anlamlarını taşır. Müctebâ da yine ona ait sıfat-isimlerden ve aynı şekilde, seçkin ve seçilmiş anlamına gelir. Habîb-i Hudâ, Allah'ın sevgilisi demektir. Bu, Hz. Muhammed'in en tanınmış sıfatıdır.

202. *(O), mâ allem sırrının öğrencisi; ilim ve hikmet derslerinin hocasıdır.*

Mâ allem sözü, Bakara sûresinin 32. ayetinden iktibastır. Daha önce başka vesilelerle de değindiğimiz gibi, bazı Kur'anî ifade ve ibareler, Hz. Peygamber övgüsünde yazılan şiirlerde sıkça geçmekte ve onu yüceltmeye vesile yapılmaktadır. Bu beyitte de mâ

allem ibaresi, meleklerin bile vakıf olamadıkları bazı sırlara Hz. Peygamber'in aşına olduğunu ifade edecek bir tarzda kullanılmış ve böylece onun ne yüksek bir şahsiyete sahip bulunduğu ifade edilmek istenmiştir. Burada, *mâ allem* iktibası ile Allah'ın, Hz. Âdem'i yaratmadan önce bunu meleklerle arzemesi olayına telmihte bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de zikredildiği üzere; Allah, yeryüzünde bir halife yaratacağını meleklerle bildirmiş; bunun üzerine melekler, «biz seni hamdinle tesbih ve noksanlıklardan tenzih etmekte olduğumuz halde, orada fesat çıkaracak ve kanlar dökecek kimse mi yaratacaksın» diye sormuşlar ve bunun hikmetini anlayamadıklarını ifade etmişlerdi. Bunun üzerine yüce Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretmiş ve eşyayı meleklerle göstererek; «Eğer sadıklarsanız, bunların isimlerini bana haber verin» buyurmuştu. Melekler ise hemen Allah'ın kendilerine bildirdiklerinden başka hiç bir şey bilmediklerini itirafı, Allah'ı tesbih ve tenzih etmişlerdi. İşte *mâ allem* lafzı burada geçmektedir. Bahşi geçen ibarenin içinde bulunduğu ayetin tamamı şöyledir: «*Kâfû subhâneke lâ ilme lenâ illâ mâ allemtenâ. İnneke ente'l-Alîmü'l-Hakîm*».

203. *O, merhamet ve esirgeme ışığı saçan bir nurdur. O, hal- kat aleminin cisminin ruhudur.*

204. *(O), irfan yolunun rehberi; ihsan denizinin seçkin in- cisidir.*

205. *(O'nun) mübârek zâtı, Allah'ın sevgilisi; yüzü (ise) me- leklerin sevinç kaynağıdır.*

206. *Allah, ona hürmet (görevini) ümmetin boynuna gerdan- lak gibi astı (O'na hürmeti ümmete görev kıldı).*

207. *Ve hemen, o Kâdir olan Allah, O'na hürmeten salât ve selâm getirmeyi emretti.*

208. *Allah, (O'nun) vücudunu iftihar vesilesi ve ünvanını da Hâtem-i rusûl (yani peygamberlerin sonuncusu veya peygamberler defterinin mührü) kıldı.*

209. *(O), yoldaşı lâ me'allâh olan, Hak yolunun yolcusu ve Tanrı bağışının hidayet ışıkları saçan (kutlu) güneşi (dir).*

Lî me'allâh ibaresi, Hz. Peygamber'e isnad edilen, fakat sahih hadis kitaplarında bulunmayan bir rivayetin başlangıcıdır. Tamamı şöyledir : «*Lî me'allâhi vaktün lâ yese'ünâ fîhi melekün mukarrebün ve lâ nebiyyün mürselün* (Allah ile beraber öyle bir vaktim olur ki; aramıza ne mukarreb bir melek, ne de mürsel bir nebi giremez.

210. *Levlâk mahfiline süs bahşeden; feleklerin yaratılışına sebep olan...*

Burada, bazı sûfi kaynaklarında kudsi hadis olarak geçen «*Levlâke levlâk lemâ halaktü'l-eflâk* (Sen olmasaydın, sen olmasaydın; felekleri yaratmazdım» sözüne telmihde bulunuluyor ve *levlâk*, Hz. Muhammed'in Allah tarafından yükseltildiği bir makam gibi düşünülüyor.

211. *O Peygamber'e Allah'ın hücceti (delili) denilse lâyıktır. Çünkü o mühür ile imza buna şahittir.*

Buradaki «mühür» ile «imza»'dan kasıt, Hz. Peygamber'in sırtında bulunduğu söylenen et beni şeklindeki peygamberlik mührü ve üzerinde yazılı olan «Muhammedün Rasûlu'llâh» yazısıdır.

212. *Celîl olan Allah'ın, gölgesi bulunmayan nûru; övgü ve yücelik okyanusunun eşsiz incisi...*

Birinci mısradaki «bîsâye» (gölgesiz) ibaresi, Hz. Muhammed'in, (Allah'ın nûrundan yaratıldığı için) yerde gölge bırakmadığına dair inanıştan kinayedir.

213. *(O'nun) mübarek varlığı, Allah'ın yardımına mazhar olmuştur ve dine davette (O), hak bir delildir.*

214. *(O'nun) dergâhına yüz süren (kişi), büyük saadet kimyasını bulmuş olur.*

Kimyâ, cisimlerin yapılarını değişime uğratıp başka cisimlere dönüşmelerini sağlayan bâtil ilimlerden birisidir. Eskiler, bu ilim sayesinde bakır veya toprağın altına dönüştürülebileceğine inanırlardı. Kimyâ, mecazî olarak da, üstün nitelikler taşıyan ve az bulunan değerli şey anlamına gelir.

215. *İksir, (O'nun) atâ ve ihsan ayağının tozudur. Bütün bir alem ona esir olmuştur.*

Burada iksirden kasıt, içildiği taktirde ölümsüzlük vereceğine inanılan hayat suyu yani âb-ı hayat'tır.

216. *O, bütün insanların en şerefliisidir. Mucizeleri olağanüstüdür.*

217. *(O'nun) dünyaya geliş bulutunun feyzi (yağmuru), evvela şirk ateşinin parlaklığını söndürdü.*

İslâm tarihleri, Hz. Muhammed'in dünyaya geldiği gece birtakım harikulade hallerin zuhur ettiğini yazarlar. Bunlardan bazıları şunlardır : Kâbe içinde bulunan putlar yüzüstü düşüp kırılmış; Medâyin şehrinde Kısra (İran hükümdarı)'nın sarayı sarsılmış ve on dört sütun yıkılmış; İstahrâbâd şehrinde ateşe tapanların bin yıllık ateşgedeleri sönmüş, Sava gölü kurumuş, Semâve deresindeki sular taşmış, göl olmuş; İran'ın en büyük hâkimi Mubidan rüyasında birtakım serkeş develerin bir bölük Arap atını yederek Dicle nehrini geçtiklerini, İran topraklarına dağıldıklarını görmüştü.

İslâm tarihçileri bu bilgileri, Taberânî, Beyhakî, Ebû Nuaym ve İbn Asâkir'in eserlerinden almışlardır. Bu bilgiler Buharî, Müslim gibi güvenilir hadis bilginlerinin *Sahih*'lerinde yoktur. Bu sebepten dolayı «*Asr-ı Saâdet*» sahibi Mevlânâ Şiblî şu değerlendirmeyi yapar :

«Hakikat şudur ki; yıkılan Kısra'nın sarayı değil; bütün İran'ın saltanatı, Bizans'ın satveti, Çin'in azame-tiydi. Sönen ateş, Mecusîlerin ateşgedelerinde parlayan alev değil, bütün dünyada küfrün ateşiydi. Kuruyan Sava gölü değil, putperestliğin hakimiyeti, Zerdüştlüğün kuvveti, Hristiyanlığın üstünlüğüydü» (*Asr-ı Saâdet*, C. I, s. 188).

İşte bu ve bundan sonra gelen bazı beyitlerde Hz. Muhammed'in gerek doğumunda ve gerekse kendisine peygamberlik görevi verildikten sonra vukua geldiği söylenen bazı mucizelerinden bahsedilecektir.

218. *Kısra'nın sarayını yıkan, O'nun zuhurunun sadmeleridir.*

219. *Arkadaşı ile beraber mağarada iken, perdesi, örümcek ağı oldu.*

Medine'ye hicreti sırasında arkadaşı Hz. Ebûbekir ile birlikte bir mağaraya sığınan Hz. Muhammed'in, örümcek tarafından ağ örülerek gizlenilmesi mucizesine işaret ediliyor.

220. *O'nun sözü, ölüyü diriltti. (Bu sebepten, en büyük mucizesi ölüleri diriltmek olan) Hz. İsa, onun «aferin» diyicisidir.*

Hz. Peygamber'in, Allah'ın izni ile bir ölüyü dirilttiğine dair bir rivayete işaret ediliyor.

221. *Sürmeli gözlerine hiç bir şey gizli değildi; ön ve arka ona ayân idi.*

Burada da Hz. Peygamber'in, arkasında bulunan şeyleri de gözünün önündekiler gibi gördüğüne dair rivayete işaret var.

222. *O, Allah'ın nûru (olan Peygamber), tırnak kestiğinde, her parçası (birer) inci parçası oldu.*

223. *(O'nun) her parmağı, gümüştten bir su oluşudur ve susamış sayısız insanı doyurmadadır.*

Bu beyitte, Hz. Peygamber'in, bir susuzluk sırasında kendisine getirilen bir kap suya elini daldırıp çıkardıktan sonra, parmaklarından oluk gibi su akması ve Ashabın susuzluğunu gidermesi rivayetine telmihte bulunuluyor.

224. *Ayak tabanının mucizevi cezbese, sert kayayı param parça etti.*

Burada sözü edilen mucize, «Ahzab gazvesi» sırasında Medine'nin etrafına hendek kazılması sırasında, kazıcıların pek sert bir kayaya rastladıklarında, onu kırmayı başaramamaları üzerine, Hz. Peygamber'in, karnına bir taş parçası sarılı olduğu halde kalıp hendeğe inmesi, elindeki sivri balyozu indirir indirmez o sert kayanın param parça olması hadisesidir. Bu olay, *Buharî*'de Câbir b. Abdillâh rivayeti olarak geçmektedir. Bkz. *Sahîh-i Buharî*, Gazvetü'l-Ahzâb.

225. *(O Peygamber) din için davete başladığında, bütün dünya onun için bir mescid oldu.*

Yani, davetini bütün dünyaya ulaştırdı.

226. *İlim ve irfana bir anda vakıf oldu; lâkin, O, hoca(lar)-dan bir hârf bile öğrenmemişti.*

Burada Rasûlullah'ın ümmî yani okuma yazma bilmeyen bir insan olduğu halde, Kur'an-ı Kerîm gibi ilim ve hikmet mucizesi bir kitap getirip, insanlara hidayet yolunu gösterdiği anlatılmak isteniyor.

227. *Taş, o soyu temiz insanın elinde, O'nun hak rasul olduğunu söyledi.*

228. *Nurlu ay, (O'nun) cömertlik sofrasında, yuvarlak ekmek gibi ikiye bölündü.*

Hz. Peygamber'in, parmağının işaretleriyle ay'ı ikiye bölmesi mucizesine işaret ediliyor. Ayrıca, ay'ın yuvarlak ekmeğe benzetilmesi, edebiyatta dolunayın, güneş fırınında pişmiş bir ekmek olduğu tasavvurundan kaynaklanmaktadır.

229. *O'nun kâkülünün altından yüzü görününce, (sanki) o an, gurûbun ardından güneş doğmuş (gibi) oldu.*

230. *(O yüze Peygamber) Mîrac (mûcizesi) ile, göklere ve cennet saraylarına süs verici oldu.*

231. *O temiz işli Peygamber'in heybetinden, kâfir diyarındaki kiliselerin putları kırıldı.*

232. *O zaman, minberinin ağacı, onun hasretinin ateşiyle ney gibi inledi.*

Hz. Peygamber'in mucizelerinden bahseden siyerlerde şöyle bir olaydan bahsedilir : Eskiden Hz. Peygamber'in mescidinde minber yoktu. Minber yerine Hz. Muhammed'in hutbe verirken dayandığı bir direk vardı. Minber yapıldıktan sonra Rasûl-i Ekrem, direğe dayanmayarak minbere çıkmış ve hutbesini oradan vermeye başlamıştı. Tam bu sırada direkten çocukların ağlamasına benzeyen bir ses duyulmuştu (*Asr-ı Saâdet*, C. 3. s. 71).

233. *Hurma ağacı, boyunu iki kat edip, onun ayağına yüzünü sürdü.*

234. *Onun bakış bulutunun feyzi (suyu), kupkuru ağaçları (bile) yaprak ve meyve yüklü kıldı.*

235. *Sünbül (O'nun) saçlarının güzelliğinden; taze gül ise, O'nun güzel ve parlak yanaklarının canlılığından ötürü perişan durumdadır.*

236 - 237. *O'nun güle benzeyen vücudunun rayihısından ve cömertliğinin ambere benzeyen kokusundan ötürü, serviye benzeyen boyu salınarak yürümeğe başladığında, geçtiği yol misk kokusu ile dolardı.*

238. *Bütün göklere nûr bahşedici idi; gölgesi yere düşmezdi.*

239. *(O'nun) temiz vücudu baştan ayağa nûrdur; nûr ile gölge arkadaş olmaz.*

240. *(O), bulutları gölgelik edinmişti. Gökkuşbu O'nun en büyük çadırı idi.*

Bir rivayete göre, Hz. Muhammed, çocukluğunda, nereye gitse bir bulut onu takip ederdi.

241. *O, Cenâb-ı Rabb'in sevgilisi, insanoğlunun gözünün beğenin nûru,*

242. *Âlemin yaratılışının sırrı, cihanın bedeninin canı, ümmetlerin efendisi (olan Peygamber'in)*

243. *Lutfunun cazibesi ve ahlâkının güzelliği, kendine bütün alemleri köle etti (hayran kıldı).*

244. *(O'nun) sözünün mücevheri, inciye yetim kıldı (kimse-nin rağbet etmediği bir nesne haline getirdi). İyi huy, kulağının küpesi oldu.*

245. *Baştan başa bütün peygamberlerin tacını süsleyen, O'nun varlığının incisidir.*

246. *(O) bütün ufukları emrine râm etti. O'nun şeriatı, tâ mahşere kadar bakidir.*

O'nun tebliğini yaptığı din, mucizevi bir şekilde, çok kısa bir zaman içerisinde gelişti, dünyanın dört bir tarafına yayıldı ve büyük medeniyetlerin kuruluşuna öncülük etti. Bugün dahi o dinin hükümleri insanlığın bütün dertlerini ortadan kaldıracak; türlü sıkıntılarla bunalmış, kendine bir çıkış yolu arayan toplum-

lara kurtuluş çaresi olacaktır. Bu durum, beyitte de belirtildiği gibi kıyamete kadar sürüp gidecektir.

247. *Öyle açık ayetlere, mucizelere sahip bir zat, (öyle) hidayet rehberi ve övülmüş sıfatlı bir zattır ki;*

248. *Risâlet emrini tamamlayan O'dur; peygamberlik defteri O'nunla son bulmuştur.*

249. *Ey Allah'ın rasûlü; Rabb'in saf nûru!...*

Dua ve Yakarış

250. *Ey kıymetine değer biçilmez güzel inci; peygamberlik tacının süs artıran (mücevher)i!...*

251. *Ey sümme denâ sarayının şahı; esrâ tahtının padişahı!*

252. *Sen, o eşsiz ve saf incisin; seçilmiş büyük (bir) mücevhersin.*

253. *Bütün yaratılmışların en şereflişisin; peygamberlerin ve sâdıkların en üstünüsün.*

254. *Şefaât mülkünün sahibi, hidâyet okyanusunun incisisin.*

255. *Mennân olan Allah'ın saf nûrusun; kulların en seçkini, Allah'ın habîbisin.*

256. *Bütün âlemin yürününün suyusun; hilkat elinde yüzük taşı gibisin.*

257. *Varlığının soyluluk incisi, Makâm-ı Mahmud'un süsüdür. Makâm-ı Mahmud, âhirette Hz. Peygamber'e verilecek olan yüksek bir makamdır.*

258. *Senin şefaatinin «şın» harfinin başı, tıpkı Cennet kapısının anahtarının dişleri olmuştur.*

Bilindiği gibi, «şın» harfi şekil olarak anahtara, bu harfin baş tarafındaki üç diş de anahtarın dişlerine benzemektedir.

259. *O kapıda bütün ümmet, senin dergahından merhamet dileyici oldu.*

260. *Mahşer günü olduğunda, bütün âlem senin kapından yardım ister.*

261 - 262. *Esasen, her kişinin ömür kesesindeki kârı, (onun) fani ömrünün kazancı ve hayat çarşısından elde ettiği kârdır.*

263. *Amel nakitlerinin geçerli olanı ve olmayanı tantı için biraraya toplandığında;*

264. *Eksik, tam, geçerli olan ve olmayan(ın tesbiti), senin lutufkâr bakışına ait olur.*

265. *O demde, amel nakitlerini geçerli saymak için damga vurucu (sikkedâr) sensin.*

266. *Ey, Mecîd olan Rabb'in rasûlü! Senin cömertliğinin lutfundan ümid ediyorum (ki);*

267. *O an, şefaatin beni şâd kılsın ve lutfun, bu köleni âzâd eylesin.*

268. *Ey kerem sahibi ve himmetler getiren (Peygamber)! O demde senin lutfuna mazhar olayım!*

269. *Meded, ey ümmetin yardımcısı! Aman, ey elest sırrının emîni!...*

270 - 271. *Ümmetinin en zayıflarından biri (olan) ve o lutuf ve cömertliğe susamış (bulunan) İshak'ı, mahzâ lûtf olan şefaatinâ lâayık kıl; ve ihsan denizine gark et!...*

272. *Allah Teâlâ, her an senin pâk kabrine salât ve selâm eylesin!...*

273. *Sayırsız selâm ve esenlik incileri, bizzat senin dergâhına ithaf olsun!...*

274. *Yüz binlerce tahiyye ve selâm, (O) kerîm Rasûl'ün kabrinin üzerine olsun (onun kabrinin üzerine yağmur gibi yağsın)!...*

275. *Ve ayrıca, Çâr-yâr-i güzîne de yürekten kopan duaların nûru, âcizâne hediyeğimiz olsun!...*

Çâr-yâr-i güzîn'den kasıt, Hz. Peygamber'in dört seçkin dostu olan Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'dir.

276. *O Peygamber'in âl ve ashâbına da, tâ kıyamet gününe kadar, övgünün parlak ışıkları armağan olsun!...*

Hz. Peygamber'in âl'inden kasıt, onun Elh-i beyt'idir. Bir diğer görüşe nazaran da O'nun getirdiği dine inanan, o dini yaşayan ve ümmetinden olan herkes âlinden sayılır.

277. *Ki (onlar), o Hazretten (Hz. Muhammed'den) nasipdâr olup, o kutluluktan pay aldılar.*

278. *(Onların) cümlesi (de) övgüye lâyık oldular. Allah, ruhlarını ebediyyen neş'e ve mutluluğa gark etsin!...*

<p>لطف وجود کدن ایلمرم امید لطفک ایستون بوبنده آزاد اولم اولده لطفکه مظهر الا مان ای این سرت ایله اول لطف وجوده شفا غرق دریای رافت و حسن روضه پاکله صلوة وسلام اولسون انجاف در کیمک بالک باد روضه رسول کریم چاریار کریمه دست آریز اوله تار و حشره دک مهله الدیله بهره اول سعادتین</p>	<p>ای رسول جناب رب محمد ایله اولدم شفاعتک بی شاد ای کریم پرور و همسم آور المود ایله در س امت اضعف استکدن اسحاقی محض لطف شفاعت شایان ایلمه و مبسم خدای انام نیجه در صلوات تسلیات صد هزاران تجت و سلیم دخی نور در و همسه انگیز آل و اصحابه فروغ شن که اوله و آیه کیم او حضرتین</p>
	<p>اوله یله جمله سی تن یه سزا روح الله روحهم ابد</p>

<p>او یله بردات باهر الیایست</p>	<p>رهنمای هد استوده صحت</p>
<p>ایتدی امر رسالتی انعام د فربعث آنکله ولدی ختام</p>	
<p>ای رسول خدای طبرک ای بهین کو هر کران هیت ای شه تنگناه نم دنا سن او یکتا در مصفا اشرف جمله خلایق سن مالک ملک شفاعت سن نور محض خدای منان سن آب روی جمیع عالم سن ذرات شرافت الودک اولدی مفتاح باب عدنه اولدی اول بابده همه امت اولدی دمه محشه اجساد کیب سیدت جنت د حاصل کسب عمر فانیسی کاسه و رایج نفوذ عمل ناقص و تام و رایج و کاس ویر کیمچون اکاف قبول رواج</p>	<p>نور محض جناب رب جلی زیور افزای اف بیعت پادشاه اریکه اسرا مصطفی کو هر معلان سن افضل مرسلین و صادقین کو هر قلمم هدایت سن مصطفی سن حبیب بزوان سن دست خلقتد فیض خاتم سن زیور بر مقام محمودک رائسین شفاعتک دندان در کله کن رجا جوی زلفت عالم ایدر کدن استمداد هر کسک کاری جد تبند سود بازارا زند گایشی اولدی بی دمه وزن کچون نظرة لطف که اولور عاند سکن اولد مدد که دار علاج</p>

<p> خواجه دن لیک حرف کجا قدی دستند زیر بنگ اقرار اولدی منشق مثال نان فطیر طلو قدی بعد الغوب دم بخورید زبور افکن قصور جسته بتلری مستند دیر کھازک نمای و شش نخل منبری اولان قدی در شیده پاینه خدین خشک استجاری برک دبار او کل تر روی خوی فشانند بوی عنبر شمیم چو دند سرو قدی خزام اید نجه بین سایه افکن دکل ایدی که نور ایلد سایه اولد فر بهیا مهر جتری ایدی چرخ برین نوزان ان عین انسانی حان جسم جها خد بو ام کد و به بند اینه افاتی اولدی منکوش کوش کسلیم اوسه بر سینه سر ناسر تا محشر شمر یعنی باقی </p>	<p> علم و عسرفانی بیلدی برانده حق رسول اولدین او پاک تبار سفره جودی ایچره ماه منیر زیر کیسو اولمده روی مدید اولدی محراب ایلد سما و آت هیبستدن او پاک کردارک تا بش حسرتله قدی اینن نخل خرما دو تا ایدوب قین فیض بر نکا هی ایلد سرت سنبل آشفته کیسو سون گهت کلبن و چو دندن اولور ایدی ممری مشک گین نوز بخش ایدی جمله افلا که نوز در جسم پاک سر تا پا سایان ایلد ایدی بر همین اول حبیب جاب ربانی روح ایجا و قالب عالم ساده لطف و حسن اخلاقی کوهر لطفی قدی در تی شیم کوهر آتیدر و برن ربور امر به اینه رام افاتی </p>
---	---

<p> ذات محبوبید رجبیب امته احسن آمنی ذوالن لاجرم احسن آما اول قادر قلدی مغز وجود و نشان لی مع اللد رفیق حق پیرو زینت افزای محفل بولاک حجت حق دینا که سزا نورانی سایه خدا می چلی ذات زینده سی موفقد بولدی در کا هنه اولار خسا خاچکای عطا سیدر کسیر ذاتیدرا شرف جمیع ذوات فیض ابر و لادسته اول صد مات ظهور بیدر آنک همدمیده اولنجه ساکن غار نطق موتایی ایلدی اجیا چشم مکولنه دکله می نشان قطع اطعار ایدوب نور خدا هر سر آنکت می سیدر میز حد نه مغز کف پایے دعوی دیر ایلدی که وصل </p>	<p> قد سیما نه لغاسی شوق افزا قلدی مانده طوق در کردن اولدی صدوا علیه ایلدی امر خاتم رسل قلدی عنوان محصر وجود خدا ایلدی پر تو علت آفرینش افلاک اکا شاهد او مهر ایلدی امضا در یکتای قلزم تجیل دعوی دیر حجت حقد کیمیای سعادت عظما اولدی سر حلیه عالم که اسیر معجزاتی حواری عادات تابش نار شرکه ویردی کسل منکر ساز قصری کسر آنک پرده سی اولدی عجبوتی تار آفرین کوبیدر آنکت عسی پیش دس اولدی سجده که عیا اولدی هر باره سی در یکت اتمه ده حجه تشنه سیراب رهوا ایلدی سنگ خاره مسجد اولدی اکا بتون دیا </p>
---	---

سید جمله عبا و اولدر	رهره منزل رشاد اولدر
احمد و حامد و محمد در	مصطفی کو هر محبت در
ذات ذی شانید حبیب خدا	خاتم الانبیا و بدر دجی
مهر عالم سر و زتابنده	تاب بخش هدای فرخنده
منتخب کو هر کران قیمت	زیور آفرینش
محررم بزنگاه قرب خدا	زیب بخشای صدر ثم دنا
کلین کلشن جهان وصال	منظر فیض ایزد متعال
دریکت آئی قلزم لاهوت	زیب بخشای افسرناوت
زینت افزای سند توین	اشرف کائنات مافی البین
فخر عالم خدیو جمله اعم	نور محض یگانه عالم
ذاتی مانند بسمله بیود	اولدی سر سوره تکوین
خاتم دفتر رسالتدر	ختم آرای صحف بعثتدر
مفرد جمله خلقتدر	مهر و مشنیکر حقایقتدر
اولین حرف اسم خلقتدر	آخرین فعل وحی و بعثتدر
دست قدر تله مصطفی اولدر	کو هر قلزم صفا اولدر
کو هر مخنفر زین و زمان	مهر تابنده سستی انان
بارک الله زهی رسول کرین	خیر خلق جناب رب معین
مصطفی محبت حبیب خدا	معنی لفظ خلقت دنیا
دآلس آموز سر ما علم	در سخنان فنون علم و حکم
نور پر توفیر و زرافتدر	روح جسم جهان خلقتدر
پادی ستا هر آه عرفادر	منتخب در بحر احساندر

<p>قدی اول حضرت جناب خدا بزم دینک سراج و ہاشمی پر تویید او نور یزدانی دست احسانی عالمہ شامل انتظار او زرہ لطفہ عالم مدحتہ ذات پاکیدر لایق راہ عشقندہ قلدیر نیچہ لر خاکپای اولدیر او تاج سر واقعا اولدیر نور محضہ جهان کہ او در افضل جمیع رسل ذاتی مدوح حضرت حقیر</p>	<p>عزہ جہتہ کبریت ہدا نورینک عالم اولدیر قدی سر جملہ کوئی نورانی شاہد لطفہ جہان مائل افتخار جہان او در ہر دم عالم اولدی نکاہت عاشق جان و باشی فدایہ مد نظر ایر دیر چون او کوئی منتظر جان فدا ایلمک اولور شایان ہادی رہرو آن نیر سبل مدحتہ ذات پاک ای بقدر</p>
<p>جیداً مغز بہر دو سرا نور محض خدای بی ہمتا</p>	
<p>لمعہ نور مہر ربانے نعت خوانان او فخر کونینی دیدیر جہت آدر نایاب مرکز نقطہ سپہر هم علت خلقت جمیع اہم مصحف خلقتہ او سورہ نور قرہ عین عالم اولدیر قالب عالمک او در روحی</p>	<p>خاور او جگاہ رحمانے وصف ایدنلر او مہر کونینی منتخب کوہر ستودہ جہان قطب ارض سمای لطف و کرم باعث آفرینش عالم زیب بخشندہ بطور صدق اولدی نوریلر روشنا دیا زورق خلقتک او در روحی</p>

<p> ایلدیی نثر در صلوة و سلام اولدی تا بیدکن رسول ایل شاد بخش درون دیشانی صالیدی مهر سوتی بر تو اولدی چون خاتم رسولی ذکر ایدوب خلقه وحدت ایلمکله همیت ذکر الله منتخب در قلمر مسکین وحده لا اله الا هو قدی انزال محقر قرآن هادی راه حق و دین سبیل قدی دیوان دهری نورانی شاه بیت قصیده اعجاز سمع ایمانه قدیر منکوش بحر ایمانه اولدی دل غلطان بویله معجز کتاب حق اعطا او خداوند عرش یوانک نصر تیله مؤید ایتدی خدا نظمت کفره نور اسلمی معجزات کرآن ایلد الحق ایلدی جمله دن انی افضل </p>	<p> ایلدیب مدح تیله ختم کلام بعد از این بنی بر پی او بیک اصل متصل اولدی وحی یزدانی مہبط وحی حق اولوب نونو بحر صنعک او در مستخب اولدی هادی هدایت صلی ایلدیب قومی دایما آگاه د مہدم اول رسول خود قرین دیردی توحید حق ایدو هر سو بعد ازین رب ایزد مینان اولدی قرآن ایلد رسول کنان نوز خورشید نظم قرآنی اولدی هر آیتی هدایت ساز در الفغانی ایدنر کوش لطف معناس ایلین اذعان قدی اول فخر کائنات خدا او خدیو سریر عرفانک قدی هر دم جنت آبی و آلا ایلدی غالب اول شہک نامی نیچہ آیات بینات ایلد حق قدی دانت شریفی کحل </p>
--	---

<p> کندی نزد رسول اسلام بعد از این اهل رسول بود اولدی بز موجب قضا و قدر چونکه البت بهر فرقی و صلا اول مطلع نبوتدن اولدی نازل امین وحی هم دیدی با امر ایزد و قادر سخن ای کو هر که آن بیت دفتر مسینه چونکه بودم بعث اولدک سو آد و حرم بوی توحید ایله یا سحر ظلمت کونه نور در ذاتک ایلسون ای مه جهان تنویر ورد کاشنکه نبوت سن سخن ای منقو همه عالم ایلمم چونکه ای رسول نام اذن عالی ایله یا سحر صانمه کیم دور اولم جنابکدن خادم بابک ایلمم جانم یاورد کدر سنک جناب خدا اسلام علیک یا مختار </p>	<p> بر صحن چکدی روی اسلام قدرت وحی آید او کو بکین مستلای فریق بالآتر عادتا ایلمکله استقبال اوج سنه صکره سال بعثت بهیچ بلدان رحمت رحمان ایها المدثر تم واندر منتخب در قلم بوشت اوردی محضر نبوتک خاتم امر مولایی باشله اجرایه قبیل مشام جهانی تقطیر شهر اسلامه سور در ذاتک نور ذاتک درون دهر می نهر پادشاه سیر بر رفت سن افضل جمله خلایق هم کار تبلیغ بعثتی انعام نحو منزله که اچم شهر باب لطف کرم نایبکدن صورتا کتدم ایله سلطنت دستگیرک اعانت مولا انت فی حفظ خالق ستار </p>
--	---

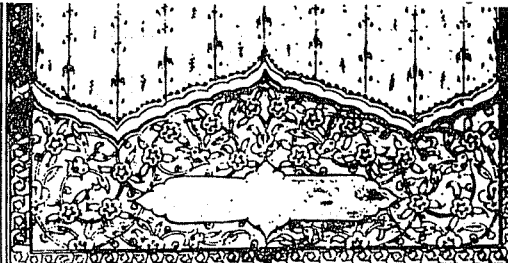
<p> اولدی بحر علومه مستغرق ایملکه خطاب آله تکرار قلده ی بلیغ روح رب جلیل اولدی مستغرق بم هیبت ایتمدی تغییر رنگ و شمشاد ز غلغلی دیو اولوب لرزان از دل و جان خدیجه پر روان ایلمدی شخص خال طبع خلیفه قن لیلی باسد کیف احوالک آله تقریر و قعه ایجا قلده ی صریقه اندک استینا وز قه بن نوقله دیدی آینه اولدی بشری حمده دوشاد جمعه کونک نبی مشفق زیور شیشه شفاعتدر مصصفا کو هر بجان اولد اولدی بو عرصه تک او محسوس پادشاهی رهرو آن بجه سبل و اصن و موصل عطا می عظیم امتد ن ایده بو عبده دیدی اولدی اول ام مومنین شادی </p>	<p> مصصف لوحه ن النجه سبق قلده ی جبریل او حضرتی اخطا سوره اقرانی ایدوب ترتیل قلده ی اول دم او حضرتی هشت روی مهر منیری هیبتدن غزم بیت خدیجه قلده ی هاشم اولدی اول شمع بزم احشا قلده ی دست نیازی و انگیر دیدی یاسیدی فابالک قلده ی غزله اول حبیب خدا هیبت و جی ایلد که بیان اولدی اذن رسول بزوا کوش اید نجه او و قعه نی استنا اولدی اول کفر غالمک کبری کلبن کلشن رسالتدر زبیب تاج جهانیا اولدر اولدی بو و قعه تک او و کوه خاتم صفحه جمیع رسل خازن مخزن علوم عظیم ایلم بباب حقه امتیدی کوش اید نجه کلام استادی </p>
---	--

<p> جام و حدیقه و بدم سرست جبهه سالی زمین طاعت ابدی قدر افزای رتبه قدر ک آئینه اخشا طرایدی ماه آسا کسب نور ایدر ایدی شام و صبح با هزار آن سعادت و اجال که اوله شکرش ای عزم نزول یکیم او فخر جهان ستود و جلال ماه روزه ایدی او وقت سز معنیهای کثیر اهل سیر یوم ثانی عشره با عاشره غار کوه حسد آیه با تجملین عزت ایلد او دم غنود و خواب اولدی بیب در کسارشم محمل باشلیوب در و جی ایشاره ویردی دست کریمه لیلیغ ایندی الباس خلعت بعثت ما انا قاری له ویردی خواب شرح صدر رسول رب العالمین اولمشیدی علوم کجینینه ایلدی روح قدس فتح الباس </p>	<p> اولمشیدی نرس بزوم است ساکن جایگاه و حدت ایدی ماحصل اول جایگاه دهر ک معبدی اولمشیده کوه حرا مهر لطف خدا دن اول تمیز کله می چون وقت بعثتی حال اولدی مامور نرسیم رسول اولدی منطوق قول بعضی زوایه بعثت اولنده قدم عالمه اول نور لیک بر موجب اصح خبر اول دور بیج فاحشه ده اولدی نازل جناب جبرئیل اولمشیدی او مهر عالمه کتاب غفلت یال و بال جبرئیل کله می پیش رسول مختاره قلدی حقاقت سلاطین سلیم ایلیوب صد ثنا ایلد حدت اکه اقر و دیو ایدر بجه خطاب ایمشیدی مقده ما جبرئیل سینه سی فیض نقشه آیینینه اولدی اول سینه کفر نام کجا </p>
---	---

<p> ایلدی یادی جمیع احم قاصدان بیسام پیغمبر یکیم او شاه سمر لولاکن سال سن مکرچی ای دل اولدی روی صافی صافی جزء اصرا بعثت اولغله اولدی رویا ایله اولو این هر عشق کیم اولور و شیبور الٹی آبی و کله اول منه بطی رور اولحه اولور و تیخنده برم عالمدن ای یوب غزلت اولمه ده آیدی مقام وحدت ایتسه کاهی سقاوت ایلد مرجیا یا محمد آگاه هر نه سو به ایدر سه رفقای او بهین در قلم خودک صوت اعلا ایلد حجر و شجر کوش اید بجه بو کونه کفاری عشق مولی ایلد اولو و کرم لدت عشق حضرت ماری اولست یکن او فاهنه طلع </p>	<p> شاه بیت نصیبه عالم اولدی روی بیخه جبر آور کردش امور دور افلاکن اولدی چون و اصل هم پیل اولیات عشق و جی بهمان مسد الطیف و افیت اولغله نظره ساز نقوش عین فلق صبح و ش ایدر و ظهور هر شب ایلدی عالم رویا سحر کردان و طاعت داده اختیار ایلش ایدی وحدت جبهه فرسا زمین طاعت و یردی حسن صمد ایله حجار نشهد انک رسول الله کوش ایدر وی سلام احجاری اولد بعین رسولی معبودک مد سبانه شهادت ایدر تیر تیر ایلر ایدی رفتاری مات و صلتله اولد خاطر اکه ایتد روی ترک اعیناری اوج بیت حد بجه کبری </p>
---	---

<p>عالمه جان دو جهان کلدی اولدی طالع او ماه اوچ کرم</p>	<p>جسم بی روح کونه جا کلدی عالمه کلدی رحمت عالم</p>
<p>جبهه آفتاب عالمگیر نور محض جناب رب قدیر</p>	
<p>لمعه آفتاب نورانی لمعه بخش آبی شاه آه صواب باعث آب تاب هر دو سر زیب و بیجا که کتاب لدن منبع جو بیار فیض رسا دامن رحمت رحیم و علی زینت تاج فخر آدم رآد نور بخش آیش زمین وجود مرکز نقطه سپهر کرم آفتاب سپهر کون و مکان لمعه بخش هدایت جهنم یو یو انسر و زجهه دنیا بولدی یوما فیوما افزایش نور بخش ایکن طرف بصر ستیز اینه در یکن افق ها دی مروان جمله بل حاتم صحف انبیای کرام</p>	<p>پر تو همه لطف یزدانی ذره پیر آبی فیض عالم کتاب منبع جو بیار فیض حسدا لوحه نسخ خطاب لدن ابر در پاش رحمت رحمان دست عفو عفو لم بر ناله مختر عالم نتیجه ایجاد چار باشش بین مسند وجود قطب او تا دخیمه عالم نیر نور بخش عالمیان مهر ذات شریفی مطلع نور اول لایق او غره غرا بدر ذات سه لمعه و تابش مطلعه دن او ماه اوچ سر کون مکون مهر روی بر افق اولدی ذات شریفی حتم رسل ایدوب دل بورا کی رب نام</p>

<p> خالق نور و ظلمت بیان مست اول و اجل که کیم شب و روز شمع جو بدله ایتدی اول ذوالن که بو ظلمت سه آجه فانی اول ماحلق او نور او که اولدی اول نور ساطع الله قدی اول نوری حضرت نشان بولدی اول نور ایله شرف کونین قدی اول نور عالم آر آبی اولین فضل عالم ارواح عالم عنصری او ذات شریف خیس ارواحده او کو هر پاک اول خلق ایکن او بدر منیر اولدی سر جمله انبیای سلف انتظار اوزره ایدی عالم اکا ناکهان اول دریم قدرک بنجه تجلیل و صد سعادت مهر ذات شریفی حلق مقدمه نجهان اولو حرم کولی شریف ایدو او نور سیم اولدی اول شاه ملک عرفان </p>	<p> که ایتدی نور ایله جهانی عیان نور لطیفه اولدی ظلمت سور شب تاریک ظلمتی روشن هیب او نور ایله او که نور ظلمت کون انکه دور او که آب روی جمیع ارض و سما علت خلقت جمیع جهان مستیز اولدی سر بر شرفین پر تو مهر لطف و اعطای آخین حرف دفتر شباح ایتمشکن بو جسمه شریف اولمشیدی نبوت جلالک ایتدی تخصیص لطف فی تاخیر مژده کوی قدوم خیر خلف کیم اوله رونما او نجم هدا زبور اسری مه بدرک عزت و رفعت و شرف کده ایلد که مسور افان مستیز اولدی سر سه عالم قدی رشک آور ریاض عیم شاه و پخت آبی خاطر دو جهان </p>
---	--

<p>ابتدا آیت کلامه ای خاتم اولدی روی کلامه خال سیاه کور که کلدی کتاب خلقته نور پاک یگانه عالم ایدوب اول نور پاکی نیت اقتدا آیت او طرز مرغوبه قند اسم اله ایلده هر بار اسم پاکیزه جناب خدا ایلدوب آنک ایدو فتح الباب قصه وحی و بعثی رسم ایلده ایلده لوح بیانی زیور باب ایلده شول شه صله آنی اطل اولدی یعنی کبری اوج سالک عدو جمله شهور رخ بودر ایتبدم اول کریمک</p>	<p>ایله اسم الهی سر نامه نقطه عنبرین باسم ابد ابتدا اسطر لوح فطرته آنده مانتد بهمه اقدم لوح منطوقه نامه بعثت ابتدا قیل او کونه مطلوبه شصدریز اول همیش طوطی اول اولدی مفتاح کنج فیض و عطا سلک نظم که شید قیل در باب زیب سلک لؤلؤ نظم ایلده وصف بعثتله ای حجه خط که ایدره ایسی آنی کدرین ایلده اوسنین مبارک القائلک اولکندن دم زر رخ بندد حسن لطفه ایدره ارز</p>
<p>حمد بجمده سپاس لایحیی صد هزار آن در درود و ثنا</p>	
<p>منبت بی قیاس و شکر فزینا بی نهایت ستایش و تجتیه</p>	